

บทที่ ๓

การใช้ภาษาเพื่อความชัดเจน

เรื่อง **พื้นความหลัง** นอกจากจะมีความดีเด่นในด้านเนื้อหาที่หลากหลายทั้งความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของท่าน สภาพบ้านเมือง ความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และวรรณกรรมแล้ว **พื้นความหลัง** ยังมีความดีเด่นในด้านการใช้ภาษาช่วยเน้นย้ำความ ขยายความ สรุปความ พร้อมทั้งใช้ภาษาเพื่อให้เห็นสีสัน สภาพ รูปร่างลักษณะ ลักษณะนิสัย และอารมณ์ความรู้สึกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** ผู้วิจัยพบว่า เสฐียรโกเศศมีลักษณะเด่นในการใช้ภาษา ๓ ลักษณะดังต่อไปนี้

- ๓.๑ การใช้คำซ้อน
- ๓.๒ การใช้สำนวน
- ๓.๓ การใช้ประโยคยาว

๓.๑ การใช้คำซ้อน

บรรจบ พันธเมธา (๒๕๔๔:๖๒) ได้ให้ความหมายของคำซ้อนไว้ว่า

คำซ้อน คือคำที่มีคำเดียว ๒ คำ อันมีความหมายหรือเสียงคล้ายกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น แม้ว่าบางคำความหมายจะไม่แปลกไปกว่าความหมายเดิม(คือความหมายของคำเดียวแต่ละคำ) มากนัก แต่ก็ต้องมีความหมายและที่ใช้ต่างออกไปบ้าง

จากการศึกษาการใช้คำซ้อนในเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่า คำซ้อนที่เสฐียรโกเศศเลือกใช้เป็นคำซ้อนที่ให้ความชัดเจน จากการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ช่วยเน้นย้ำความหมายให้ความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คำซ้อนที่ใช้ท่านสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม เกิดจินตนาการเห็นภาพ การกระทำ สภาพ รูปร่างลักษณะ ทั้งยังช่วยให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกขะแยง กลัว วิตกกังวล กระวนกระวาย ตื่นเต้นดีใจ เบิกบานใจ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สนับสนุนเสริมความในบริบทให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วย

๑๑๘
แสดงความเป็นเหตุเป็นผล เมื่อนำคำซ้อนไปใช้ในบริบทเมื่อให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ทั้ง
ความรู้ด้านชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวความรู้ได้
ดีขึ้นคำซ้อนในเรื่อง **พื้นความหลัง** สามารถแบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะคือ

- ๓.๑.๑ คำซ้อนแสดงกริยาอาการ
- ๓.๑.๒ คำซ้อนแสดงสภาพ
- ๓.๑.๓ คำซ้อนแสดงรูปร่างลักษณะ
- ๓.๑.๔ คำซ้อนแสดงความรู้สึก
- ๓.๑.๕ คำซ้อนแสดงลักษณะนิสัย

๓.๑.๑ คำซ้อนแสดงกริยาอาการ

การใช้คำซ้อนแสดงกริยาอาการ ช่วยเน้นย้ำและขยายความหมายสื่อเรื่องราวเกี่ยวกับ
อัตชีวประวัติ และสาระความรู้ต่าง ๆ ทั้งสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ สถานที่ บุคคล ความ
เชื่อและประเพณีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คำซ้อนที่แสดงกริยาอาการเช่น **จำจี้จำไซ** **ซึ่งง่ายขายคล่อง**
ข่มเหงรังแก **เกาะเกาะเกินกำ** **ประกวดประขัน** **บดซ้ำบดซาก** **เข้มงวดกวดขัน** **บากบัน**
พันผ้า **ลวนลามเกาะเกาะ** **ขับไล่ไล่ส่ง** **ทะนุบำรุง** **อุปถัมภ์ค้ำชู** **ปล่อยปลละละเลย** **เอะอะ**
ไว้วาย **กระโดดโลดเต้น** **ตีชิงวิ่งราว** **คอยทิ่มคอยจัด** **ยี้มแยมแจ่มใส** **อาบน้ำดำว้าย**
ซักไข่ไล่เลียง **เหลียวซ้ายแลขวา** **หวดซ้ายป่ายขวา** **ตกตะลึงจั้งจั้ง** **อะลุ่มอะล่วยผ่นผัน**
บุรณปฏิสังขรณ์ **ดูแลบำรุงรักษา** **ตะเกียกตะกายขวนขวาย** **ตระเตรียมตักแต่งประดับ**
ประดา **แข่งขันตบแต่งประดับประดา** **ทะนุถนอมกลมเกลี้ยงเลี้ยงดู** **มีฝั่งผ้าเป็นเหย้า**
เป็นเรือน **ว่องไวกระฉับกระเฉง** **ค้ายันถ่วงประคอง** **ละลาบละล้วงจับนันทุกนี้** **งุ่มง่ามงก้งัน**
วกเวี้ยวเลียวลด **ซลมน่วนวาย** **อุบอิบนานิวคิ้วขมวดตะกุกตะกัก** เป็นต้น ดังตัวอย่างเช่น

เสฐียรโกเศศบรรยายประสบการณ์ของท่านและเพื่อนเมื่อไปเที่ยวผู้หญิงว่า

อันที่จริงเทวดายังตัวดีกว่ามนุษย์ในเรื่องเหล่านี้ มนุษย์ต่างหากที่
เขียงเอาอย่างเทวดา เพราะด้วยเหตุตั้งนี้เป็นเครื่องบังคับให้เรามีอาการ
ลวนลามเกิด**ละลาบละล้วงจับนันทุกนี้**เป็นพัลวัน

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๔)

ตัวอย่างนี้มีคำช้อนหลายคำเรียงกันคือ คำว่า **ละลาบละล้ง** หมายถึง ล่วงเกิน อาจเอื้อม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๙๙) สื่อนัยถึงการล่วงเกินผู้หญิงอย่างไม่เกรงใจ และคำว่า **จับนั้นถูกนี้** เป็นการช้อนสลับคำสองคู่คือคำว่า **จับถูก** และคำว่า **นั้นนี้** คำว่า **จับ** หมายถึงอาการที่ใช้มือแตะต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่งตลอดจนกำไว้ยึดไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๐๑) และคำว่า **ถูก** หมายถึง โดน แตะต้อง สัมผัส (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๙๔) ส่วนคำว่า **นั้น** เป็นคำใช้แทนนามที่อยู่ไกลกว่า และคำว่า **นี้** เป็นคำใช้แทนค่านามที่อ้างถึงบุคคลหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ เมื่อนำมาช้อนสลับกันเป็นคำว่า **จับนั้นถูกนี้** ให้ภาพการล่วงเกินโดยใช้มือจับต้องอวัยวะอันพึงสงวนของหญิงสาวไขว่คว้าไปมาไม่อยู่นิ่ง ไม่ใช่เพียงครั้งเดียวแต่เป็นจำนวนหลาย ๆ ครั้งเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของตน เมื่อนำทั้งคำว่า **ละลาบละล้ง** และ **จับนั้นถูกนี้** มาช้อนกันเป็น **ละลาบละล้งจับนั้นถูกนี้** ก็จะช่วยขยายความและให้รายละเอียดให้เห็นภาพกริยาอาการที่ต่อเนื่องของผู้เขียนและเพื่อนที่กำลังจับต้องลวนลามอวัยวะต่าง ๆ ของผู้หญิง (ในที่นี้หมายถึงอวัยวะที่พึงสงวนของหญิงสาว) อย่างไม่เกรงใจ เนื่องจากเป็นผู้หญิงสาวที่ประกอบอาชีพโสเภณี ทำให้ท่านและเพื่อนไม่ต้องมีความเกรงใจ เนื่องจากไม่ใช่กุลสตรีที่ดั่งงาม และยังประกอบกับคำขยายว่า **พลวัน** ทำให้คำว่า **ละลาบละล้งจับนั้นถูกนี้** โดดเด่นมากขึ้น และคำช้อนดังกล่าวจะช่วยขยายคำว่า **ลวนลาม** ให้เห็นภาพกริยาอาการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่อบรรยายเหตุการณ์ตอนที่ท่านถูกปลดออกจากการรับราชการในกรมศุลกากร

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นวันที่ข้าพเจ้าถูกปลดออกจากราชการในกรมศุลกากรฐานรับราชการมานาน ภายหลังเมื่อรับราชการอยู่ในกรมนี้ได้ ๒๖ ปีเศษ วันที่ถูกปลดข้าพเจ้าไม่รู้ตัวหรือได้วิแว แม้แต่น้อย วันนั้นมีนายทหารบก ๔ นาย หัวหน้าเป็นพันเอก มาที่กรมศุลกากรโดยได้รับคำสั่งให้มาฝึกงานเพื่อเข้าสวมตำแหน่งข้าพเจ้าและของคนอื่น ๆ อีกหลายคน เมื่อข้าพเจ้าทราบเรื่องก็**ตกตะลึงจังจัง** เพราะไม่เคยนึกคาดลวงหน้ามาก่อนรีบจัดแจงเก็บข้าวของส่วนตัวอำลาท่านเจ้าคุณชัยสุรินทร์

(พื้นความหลังเล่ม๒:๒๒๐)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำว่า **ตกตะลึงจั้งจั้ง** มาจากการซ้อนคำว่า **ตกตะลึง** หมายถึงตกใจจนพูดไม่ออก แสดงอาการงงัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๒๐) และคำว่า **จั้งจั้ง** หมายถึง อาการที่ตกตะลึงนั่งงันอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๙๔) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกัน ช่วยเน้นย้ำและขยายความสื่อภาพอาการตกตะลึง ด้วยความงงัน ทั้งตกใจ นั่งอึ้ง ชะงักงัน พูดไม่ออก ของเสฐียรโกเศศที่ถูกปลดออกจากราชการโดยไม่ได้รับการณ์มาก่อน ดังที่ท่านกล่าวว่า **ไม่รู้ตัวหรือได้วิแววแม้แต่น้อย , ไม่เคยนึกคาดล่วงหน้ามาก่อน** จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจภาพอาการได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อครั้งไม่มีตำรวจดูแลความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม นักเลงโตมีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ผู้คนจะยำเกรง หญิงสาวชาวบ้านจึงต้องการมีสามีที่เป็นนักเลงโต เสฐียรโกเศศบรรยายให้เหตุผลไว้ว่า

หญิงสาวชาวบ้านร้านตลาด ก็รักนักเลงโตอยากได้ไว้เป็นผัว นอกจากได้หน้าแล้ว ตนเองจะไปไหนมาไหนตามลำพังก็สะดวก ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกใครกล้ำ **เกาะเกาะเกินกำ** หรือ **ข่มเหงรังแก** ให้ได้่าย เพราะผู้หญิงสาวชาวบ้านแต่ก่อนไม่กล้าไปไหนมาไหนไกลบ้านตามลำพัง ถ้าไม่มีผู้ชายคอยป้องกันติดตามไปด้วย

(พื้นความหลังเล่ม๑:๘๗)

ตัวอย่างนี้ใช้คำซ้อน ๒ คำคือคำว่า **เกาะเกาะเกินกำ** มาจากการซ้อนคำว่า **เกาะเกาะ** หมายถึง พูดพาดพิงเชิงขู่สาว พูดเชิงเกี่ยวพาราสี (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๔๖) และคำว่า **เกินกำ** ในพจนานุกรมใช้คำว่า **กำเกิน** หมายถึง ล้วงเกิน เกินเลย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๐) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็น **เกาะเกาะเกินกำ** ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพกริยาอาการ การกล้ำล่วงเกิน ด้วยการพูดพาดพิงเชิงขู่สาว หรือรังแกด้วยคำพูดและการกระทำ และคำว่า **ข่มเหงรังแก** มาจากการซ้อนคำว่า **ข่มเหง** หมายถึง ใช้กำลังรังแกแก้งทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๖๔) และคำว่า **รังแก** หมายถึง แก้งทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๔๐) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า **ข่มเหงรังแก** ช่วยสื่อถึงอาการการกระทำของผู้ที่แข็งแรงกว่า ข่มเหงรังแกคนไม่มีทางสู้ อ่อนแอกว่า ในที่นี้ น่าจะเป็นผู้หญิง คำซ้อนทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาใช้ในบริบทดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า ในอดีตเมื่อผู้หญิงออกจากบ้านไปไหนมา

ไหนก็จะ หวาดกลัวว่าจะถูกผู้ชายพุดจาทะโลม ใช้กำลังลวนลาม รังแก ทำให้หญิงสาวในสมัยนั้นต้องการมีสามีเป็นนักเลงโตเพื่อจะได้ไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครมากลั่นแกล้งรังแกได้ เนื่องจากในอดีต นักเลงโตเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของคนในชุมชน เป็นผู้มีอิทธิพล มีผู้นับถือและเกรงใจมาก

เมื่อบรรยายสภาพความเป็นอยู่ของชาวสำเพ็ง ในปีที่มีพายุหยาตราผ่านเข้ามาในสำเพ็ง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในสำเพ็งจะตื่นเต้นดีใจกันมาก จะตกแต่งบริเวณหน้าร้านสถานที่อย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อต้อนรับกระบวนพยุหยาตราของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสฐียรโกเศศก็จะบรรยายว่า

ปีไหนมีพายุหยาตราเข้ามาในสำเพ็ง ก็เป็นธรรมดาที่ชาวสำเพ็งจะต้องตื่นเต้นดีใจกันมาก ด้วยถือว่าเป็นวันสำคัญของเขาวันหนึ่ง **ตระเตรียม ตกแต่งประดับประดาหน้าร้านสถานที่ต่าง ๆ** และตั้งโต๊ะบูชาอย่างประเพณีจีน

(ฟื้นความหลังเล่ม๑:๓๔)

จากตัวอย่างนี้ใช้คำช้อนหลายคำเรียงกันคือคำว่า **ตระเตรียม** หมายถึง จัดแจงไว้ให้เรียบร้อย (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๔๒๗) คำว่า **ตกแต่ง** หมายถึง ประดับ ทำให้งาม (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๔๒๐) และคำว่า **ประดับประดา** หมายถึง ตกแต่งให้งามด้วยสิ่งต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๖๕๗) เมื่อนำทั้ง ๓ คำมาเรียงต่อกัน จะช่วยเน้นย้ำและขยายความแสดงการกระทำของชาวสำเพ็ง เมื่อจะมีกระบวนพยุหยาตราเสด็จผ่านเข้ามาในสำเพ็งได้อย่างชัดเจนต่อเนื่องกัน ตั้งแต่การจัดเตรียมสิ่งของไว้เพื่อประดับตกแต่งสถานที่ให้งดงามด้วยสิ่งต่าง ๆ คำช้อนนี้ นอกจากจะก่อให้เกิดความชัดเจนแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น และความเต็มใจในการแต่งหน้าบ้านหน้าร้าน เพื่อต้อนรับการเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระจุลเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อรอรับการเสด็จพระราชดำเนินอย่างเป็นทางการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คำช้อนที่ใช้จะช่วยบรรยายบรรยากาศเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของชาวจีนในสำเพ็งที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยต่อมาเกิดมีตำรวจ เพื่อทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของคนในชุมชนแทนนักเลงโต เสฐียรโกเศศก็อธิบายให้เหตุผลไว้ว่า

ที่เกิดมีตำรวจขึ้นก็เมื่อมีฝรั่งพวกกะลาสีเข้ามาบ่อย ๆ ลงที่ก็
ลวนลามเกะแอะผู้หญิงอย่างเจ้าชู้ยักษ์ หรือไม่ก็พาลหาเรื่องกับ
 ชาวบ้านขึ้นให้นักเลงโตเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เสียเองก็เกิดเรื่องแน่ จึง
 ต้องเกิดมีตำรวจขึ้น

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๕๔)

จากตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำว่า **ลวนลาม** หมายถึง ล้วงเกินในลักษณะผู้สาวด้วยการ
 พุดหรือการกระทำเกินสมควร (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๙๙๒) และคำว่า **เกะแอะ** หมายถึง
 พุดพาดพิงเชิงผู้สาว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๔๖) เมื่อนำสองคำนี้มาซ้อนกันช่วยขยายความ
 ให้ผู้อ่านเข้าใจการกระทำของกะลาสีที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นว่า กะลาสีจะพุดจาพาดพิงเชิงผู้
 สาว และบางครั้งก็กระทำการเกินสมควร มีนัยว่าจับเนื้อต้องตัว บางครั้งก็กระทำการล่วงเกินหญิง
 สาวจนเกินเลยประเพณีที่ติงามของไทย จึงต้องมีตำรวจขึ้นเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับคนใน
 ชุมชน

เมื่อกรุงเทพ ฯ เจริญขึ้น บริเวณถนนเดโชก็จะมีคนมาอาศัยกันอยู่มากยิ่งขึ้นทำให้สภาพ
 ถนนที่เคยดีก็กลับเปลี่ยนไป เสฐียรโกเศศก็จะบรรยายให้เห็นภาพว่า

ล่วงต่อมาเมื่อมีคนมา**สร้างบ้านปลูกเรือน**กันมากขึ้น และเป็น
 สมัยที่มีรถยนต์ใช้แล้ว แต่ยังไม่มากเหมือนทุกวันนี้ ... ถนนก็เกิดเป็นหลุม
 เป็นบ่อ เมื่อฝนตกลงมาก็ขังอยู่ ถูกรถยนต์แล่นเข้าออก**บดขำบดซาก**เข้า
 ทุกวันก็เป็นหลุมขนาดใหญ่เข้าทุกที

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๒)

จากตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำว่า **สร้างบ้านปลูกเรือน** มาจากการซ้อนคำว่า **สร้าง**
บ้าน และคำว่า **ปลูกเรือน** ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกันช่วยเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจน
 ยิ่งขึ้น คือ การก่อสร้างบ้านเรือน และคำว่า **บดขำบดซาก** มาจากคำว่า **ขำซาก** หมายถึง ทำแล้ว
 ทำอีกอย่างเดียวกันซ้ำไป (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๓๗๙) เมื่อนำมาแยกซ้อนเข้ากับคำว่า **บด**
 เป็น **บดขำบดซาก** จะช่วยเน้นย้ำน้ำหนักความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ทำแล้วทำอีกไม่
 รู้จักหยุดหย่อน อีกทั้งยังใช้คำว่า **ทุกวัน** ช่วยแสดงภาพรถยนต์ที่แล่นเข้าออกในถนนซอยเดโช

เป็นประจำทุกวันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้ถนนที่เคยเรียบเกิดเป็นหลุมเป็นบ่อ จะเห็นได้ว่า นอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้คำช้อนให้ภาพกริยาอาการแล้วยังใช้คำช้อนแสดงสภาพสถานที่ ช่วยให้เข้าใจสภาพสถานที่ได้อย่างชัดเจนจากคำว่า **เป็นหลุมเป็นบ่อ** คำว่า **หลุม** หมายถึง ที่ซึ่งมีลักษณะเป็นบ่อ มักมีขนาดเล็กและตื้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๗๙) ในที่นี้ให้ภาพถนนที่มีบ่อขนาดเล็กไม่ลึกมาก และคำว่า **บ่อ** หมายถึง ช่องลึกลงไปในดินหรือในหิน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๑๐) เมื่อนำมาช้อนกันเป็นคำว่า **เป็นหลุมเป็นบ่อ** จึงช่วยสื่อให้ผู้อ่านเห็นสภาพถนนเดโชที่มีสภาพไม่ราบเรียบ เต็มไปด้วยหลุมบ่อ และอนุมานได้อีกว่ามีทั้งหลุมเล็กและหลุมใหญ่ ทั้งตื้นและลึก ช่วยให้ผู้อ่านเห็นสภาพถนนที่ขรุขระได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่ออธิบายเหตุผลที่วัดลาว เปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดสุทธิวราราม ท่านก็อธิบายไว้ว่า

ที่มาเปลี่ยนชื่อวัดสุทธิวรารามทราบว่า ท่านผู้หญิงสุทธิ วิเชียรศิริ (ณ สงขลา) มาสร้างใหม่ ชะรอยวัดลาวจะชำรุดทรุดโทรมมาก ท่านผู้หญิงสุทธิจึงมา**บูรณปฏิสังขรณ์**จึงได้ชื่อเช่นนั้น

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๗)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำช้อน **บูรณปฏิสังขรณ์** มาจากการช้อนคำว่า **บูรณะ** หมายถึง ซ่อมแซมให้กลับคืนดีเหมือนเดิม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๓๔) สื่อนัยถึงการซ่อมแซมกลับให้มีสภาพเต็มและสมบูรณ์เหมือนเดิม และคำว่า **ปฏิสังขรณ์** หมายถึง ซ่อมแซมให้กลับคืนดีเหมือนเดิม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๔๔) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาช้อนกันจะช่วยเน้นย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่ท่านผู้หญิงสุทธิ วิเชียรศิริ (ณ สงขลา) ทำได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น คือดำเนินการซ่อมแซมวัดให้กลับคืนมามีสภาพดีเหมือนเดิม เนื่องจากวัดลาวในขณะนั้นมีความชำรุดทรุดโทรมเสื่อมจากสภาพเดิม บกพร่องเสียหายแก่แก่คร่ำคร่าเป็นอย่างมาก ดังที่ท่านแสดงความคิดเห็นถึงเหตุที่ต้องบูรณปฏิสังขรณ์ เนื่องจาก **ชำรุดทรุดโทรม** คำนี้เป็นคำช้อนที่มาจากกรณช้อนคำว่า **ชำรุด** หมายถึง เสื่อมจากสภาพเดิมจนถึงบกพร่องหรือเสียหายหรือบอบสลายไป (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๖๒) คำนี้สื่อนัยถึงสิ่งที่ชำรุด บกพร่องจากปกติต้องได้รับการซ่อมแซม และคำว่า **ทรุดโทรม** หมายถึง เสื่อมไปเพราะร่วงโรย คร่ำคร่า ทรากตรำเกินไป (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๐๔) ในที่นี้ช่วยให้เห็นภาพสิ่งที่เก่าแก่ เนื่องจากกาลเวลาที่ผ่านเลยมาเนิ่นนาน เมื่อนำมาช้อนกันเป็น **ชำรุดทรุดโทรม** ก็จะช่วยให้เห็นสภาพของวัดลาว ที่มี

สภาพปรักหักพัง ชำรุด ต้องได้รับการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ การใช้คำซ้อน **ชำรุดทรุดโทรม** และ **บูรณปฏิสังขรณ์** นี้จึงแสดงถึงความเป็นเหตุเป็นผลที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

เมื่อเล่าถึงกริยาทำทางของนายวีเด็กเปา จากประสบการณ์ที่เคยรู้จักกันมา ท่านก็บรรยายว่า

นายวีเด็กเปาเป็นโรคติดอ่าง และเป็นเอามาก ๆ ด้วย เวลายืนขึ้น
อ่านหนังสือ หรือตอบคำถามครู ก็มักทำปากอุบอิบหน้านิ้วคิ้วขมวด
ตะกุกตะกักอยู่พักใหญ่ สักวินาทีหรือสองวินาที
(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๑๒)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนหลายคำเรียงกันคือคำว่า **อุบอิบ** หมายถึง อากาการที่พูดหรือบ่นเบา ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๓๔๔) **หน้านิ้วคิ้วขมวด** หมายถึง อากาการที่ทำหน้าขมวดคิ้วแสดงความโกรธหรือเจ็บปวด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๒๗๖) และคำว่า **ตะกุกตะกัก** หมายถึง ติด ๆ ชัด ๆ ไม่สะดวกราบรื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๒๗๖) ทั้งสามคำนี้เมื่อนำมาเรียงกันจะช่วยขยายความสื่อภาพกริยาอาการที่ต่อเนื่องกันได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจกริยาอาการของนายวีเด็กเปาที่ต้องพูดบ่นอุบอิบเสียงเบา ๆ เนื่องจากตนเองเป็นคนติดอ่างก็จะอาย เมื่ออายก็ไม่กล้าส่งเสียงดัง จึงต้องส่งเสียงอุบอิบเบา ๆ เมื่ออ่านไม่ค่อยจะออกก็ส่งเสียงอ่านแบบตะกุกตะกักไม่ชัดเจนก็ยิ่งทำให้อายมากขึ้น เมื่ออายก็จะแสดงอาการ **หน้านิ้วคิ้วขมวด** ด้วยความไม่พอใจโกรธทั้งตัวเองที่ไม่สามารถพูดได้อย่างชัดถ้อยชัดคำและอายพร้อมทั้งโกรธเพื่อนที่ (มีนัยว่า) จ้องมองเมื่อถูกจ้องมองก็จะยิ่งพูดออกเสียงตะกุกตะกักมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกันไป

เมื่อบรรยายถึงการเผาศพ จากประสบการณ์ที่ได้พบเห็น ท่านก็เล่าว่า

เมื่อเผาไป ๆ ศพถูกความร้อนจะอกระดกขึ้น สัปเหร่อก็จะใช้สามง่ามเหล็กคอยทิมคอยงัด ตะล่อมศพตอนหัวท้าย ปลายตีน ให้รวมเข้าหากันตรงกลางช่องเปลวไฟ

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๖๙)

คำว่า **คอยทิมคอยงัด** เป็นคำซ้อนซ้ำมาจากการซ้ำคำว่า คอย และคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันคือ **ทิม** หมายถึง เอาสิ่งที่มีลักษณะยาว ๆ หรือแหลม ๆ กระแทกโดยแรง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๕๓๐) ช่วยสื่อภาพกริยาอาการการใช้สามง่ามเหล็กทิมกดลงไปทีศพ และคำว่า **งัด** หมายถึง ทำให้เผลอหรือเคลื่อนที่โดยใช้วัตถุยาวงัด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๗๖) ช่วยสื่อภาพอาการการใช้เหล็กแหลมงัดศพให้เผลอขึ้น เมื่อนำทั้งสองคำนี้มาซ้อนกันเป็น **คอยทิมคอยงัด** ช่วยสื่อภาพกริยาอาการการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องของสับหรือที่ตองคอยใช้สามง่ามเหล็ก คอยทิมและงัดศพขึ้นลงอยู่เสมอ เพื่อให้ศพทั้งหัวและท้ายรวมเข้าหากันตรงช่องเปลวไฟ จะได้ใหม่ได้ทั่วถึงตลอดทั้งร่าง

การทำพิธีศพ คนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะทำพิธีศพกันอย่างเอิกเกริกด้วยเกรงว่าจะเสียหน้า ไม่เว้นแม้แต่คนจน ดังที่เสฐียรโกเศศกล่าวว่

เหตุนี้ผู้ใดไม่มีกำลังทำศพให้ได้สะใจ ก็ต้องตะเกียกตะกาย
ขวนขวายให้มีมหรสพไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เนื่องในงานเผาศพด้วยเพื่อ
 จะได้มีหน้ามีตาหรือไม่น้อยหน้าคนอื่นเขา
 (พื้นความหลังเล่ม๑:๕๖)

ตัวอย่างนี้ใช้คำซ้อน ๒ คำเรียงกัน คือคำว่า **ตะเกียกตะกาย** หมายถึง พยายามป่ายป็นไป พยายามทุกทางเพื่อให้ประสบความสำเร็จ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๔๓๙) และคำว่า **ขวนขวาย** หมายถึง หมั่นแสวงหาเพิ่มเติมโดยไม่ยอมอยู่หนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๒๗๖) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกันจะช่วยเน้นย้ำและขยายความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นของผู้ที่มีกำลังทรัพย์น้อย แต่ต้องการจัดงานศพให้เป็นเกียรติแก่เจ้าภาพอย่างใหญ่โตที่พยายามทุกวิถีทางอาจจะกู้หนี้ยืมสิน ขายทรัพย์สินมีค่า เพื่อที่จะได้เงินมาใช้จัดงานศพให้กับญาติของตน คำซ้อนนี้ยังแฝงน้ำเสียงตำหนิไม่เห็นด้วยต่อการกระทำเช่นนี้อีกด้วย

เมื่ออธิบายความเชื่อของคนไทยที่ไม่ยอมให้หามศพผ่านเข้ามาในบริเวณบ้านที่อยู่อาศัย ท่านก็จะให้เหตุผลว่า

แต่ก่อนนี้เขาถือ แม้แต่ยวันนี้เขาก็ถือจะเอาศพมาขึ้นหรือมาพักที่ใด
 ซึ่งเป็นเขตบ้านเรือนไม่ได้ เหตุนี้เมื่อเวลาหามศพไปตามลະแวงหมู่บ้าน

จึงต้องเดินวกเวียนเลี้ยวไปให้ห่างเขตบ้าน

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๐๕)

เสฐียรโกเศศใช้คำว่า วกเวียน แม้จะไม่ปรากฏมีความหมายในพจนานุกรม แต่คำนี้สื่อความถึงทางที่คดเคี้ยวลดเลี้ยว ไม่ตรง และคำว่า เลี้ยวลด หมายถึง อ้อมไป อ้อมมา คดไปคดมา (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๐๓๘) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกันจะช่วยเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ไม่ตรง ต้องเดินเลี้ยวหลายครั้งหลายหน เลี้ยวแล้วเลี้ยวอีก อีกทั้งให้เห็นภาพการหามศพที่ต้องเดินอ้อมไปอ้อมมาให้ห่างไกลจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวบ้านอย่างชัดเจน จะมีนัยว่าจากสถานที่ใกล้ ๆ ก็จำเป็นจะต้องเดินเสียไกล เพราะชาวบ้านรังเกียจและถือจึงต้องเดินอ้อมบ้านเรือนของชาวบ้าน

จากการศึกษาการใช้คำซ้อนแสดงกริยาอาการจะเห็นได้ว่า คำซ้อนที่เสฐียรโกเศศเลือกใช้ นั้นส่วนมากที่มีหน้าที่เป็นคำกริยาและคำวิเศษณ์ เป็นคำซ้อน ๔ พยางค์ และคำซ้อนหลายคำเรียงกัน คำซ้อนที่ท่านเลือกใช้นั้นจะเห็นได้ว่า ท่านสามารถเลือกใช้คำซ้อนในบริบทได้อย่างเหมาะสม ช่วยเน้นย้ำและสื่อให้เห็นภาพกริยาอาการที่ต่อเนื่องที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากคำที่เลือกใช้เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน นอกจากคำซ้อนที่มีหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงกริยาอาการ จะเน้นย้ำความหมายสื่อกริยาอาการที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเช่น บูรณปฏิสังขรณ์ สร้างบ้านปลูกเรือน ข่มเหงรังแก ตระเตรียมตักแต่งประดับประดา แล้ว บางคำยังสื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนอีกด้วยเช่น คอยทิ่มคอยจัด บดขี้บดซาก ตกตะลึงจิงงัง ละลาบละลั้งจับนั้นถูกนี้ วกเวียนเลี้ยวลด อุบอิบหน้านิ้วคิ้วขมวดตะกุกตะกัก เป็นต้น อีกทั้งบางคำนอกจากจะเน้นย้ำความสื่อถึงการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว ยังแฝงทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่กำลังกล่าวอีกด้วย เมื่อต้องการวิจารณ์การทำศพที่คนจนต้องการเอาอย่างคนรวย ก็จัดงานศพใหญ่โตเช่นคำว่า ตะเกียกตะกายชวนชวายเป็นต้น

๓.๑.๑.๒ คำซ้อนแสดงสภาพ

คำซ้อนแสดงสภาพในเรื่อง พื้นความหลัง ได้แก่ หนาแน่น เกลื่อนกลาด รกรุงรัง เต็มแน่นชนิด เก่าคร่ำคร่า สวยสดงดงาม กระจัดกระจาย โกโรโกโส เป็นหลุมเป็นบ่อ อินุงตุงนัง รกร้างว่างเปล่า ระเบียบเรียบร้อยเป็นแถวเป็นแนว สะอาดสะอ้านเรียบร้อย ดังตัวอย่างเช่น

ท่านได้บรรยายสภาพบ้านเมือง โดยกล่าวถึงลักษณะการสร้างตึกแถวบริเวณเสาชิงช้า สื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพตึกแถวในบริเวณนั้นได้อย่างชัดเจนดังนี้

สมัยก่อนโน้นภายหลังเมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จกลับจากประพาสเมืองใหม่คือเมืองเกาสงคิงโปร์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ (นี้จำได้เพราะจดเอาไว้และค้นเอามาดู) สร้างตึกแถวนั้นตลอดไปในบริเวณเสาชิงช้า มีถนนบำรุงเมืองเพียงนคร ยังเหลือให้เห็นอยู่ในบัดนี้ ราษฎรเมื่อได้มาเห็นตึกแถวเป็นครั้งแรกก็ตะลึงชมดูอย่างละลานตา ว่าตึกแถวเหล่านั้นได้ระเบียบเรียบร้อยเป็นแถวเป็นแนว

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๐๘)

เมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวถึงตึกแถวบริเวณเสาชิงช้า ท่านได้ใช้คำซ้อนช่วยขยายความให้ผู้อ่านเห็นสภาพของตึกแถวบริเวณนั้นได้ชัดเจนอย่างยิ่ง จากการใช้คำซ้อนว่า ระเบียบเรียบร้อย มาจากการซ้อนคำว่า ระเบียบ หมายถึง ถูกที่เป็นแถวเป็นแนว มีลักษณะเรียบร้อย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๙๓๕) และคำว่า เรียบร้อย หมายถึง เป็นระเบียบ(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๙๖๙) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกัน จะช่วยสื่อให้ผู้อ่านเห็นสภาพตึกแถวที่ตั้งเรียงกันอย่างเป็นระเบียบ เนื่องจากการเรียงกันเป็นแถวเป็นแนวอย่างเรียบร้อย และคำว่า เป็นแถวเป็นแนว เป็นการซ้อนคำแบบซ้อนซ้ำ ซ้ำคำว่า เป็น และนำคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมาซ้อนเข้าด้วยกันคือ คำว่า แถว หมายถึงสิ่งที่เรียงเป็นเส้นเป็นแนว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๔๙๗) และคำว่า แนว หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะเป็นแถวหรือเป็นเส้นทางยาวไป(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๕๙๙) ทั้งสองคำนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า เป็นแถวเป็นแนว ช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นสภาพตึกแถวบริเวณเสาชิงช้าได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ว่าอยู่ในแนวเดียวกัน เมื่อนำคำว่า ระเบียบเรียบร้อย และคำว่า เป็นแถวเป็นแนว มาวางเรียงติดกัน จะช่วยขยายความมากขึ้นคือ แสดงให้ผู้อ่านเห็นสภาพตึกแถวบริเวณเสาชิงช้าที่ตั้งเรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีลักษณะเรียงเป็นเส้นตรง เป็นแนว หรือเป็นแถวเป็นเส้นไปตามยาว ทำให้คนที่ได้มาพบเห็นตึกแถวบริเวณเสาชิงช้าเป็นครั้งแรกเกิดอาการ ตะลึงชมดูอย่างละลานตา

เมื่อเสฐียรโกเศศบรรยายสภาพตึกแถวบริเวณตลาด ในจังหวัดภูเก็ต ท่านก็ให้ภาพว่า

สวนตลาดซึ่งเป็นที่จอแจ เป็นตึกแถวสองชั้นอย่างแบบตึกปีนัง
สี่ขาตึกดูค่อนข้างจะเป็นสีมอชอไม่ผ่องใส ทำให้ดูคล้ายเป็นตึกเก่าคร่ำ
คร่ำ

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๓๐)

จากตัวอย่างนี้ใช้คำซ้อนว่า เก่าคร่ำคร่ำ มาจากการซ้อนคำว่า เก่า หมายถึง ไม่ใหม่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๔๕) และคำว่า คร่ำคร่ำ หมายถึง เก่าแก่จนทรุดโทรม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๒๒๒) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า เก่าคร่ำคร่ำ จะช่วยเน้นย้ำความหมายของคำ และสื่อให้เห็นสภาพตึกแถวในจังหวัดภูเก็ตว่า เก่าด้วย ทรุดโทรมด้วย ทำให้ไม่น่าดู และยังเสฐียรโกเศศใช้ร่วมกับคำในบริบทที่กล่าวว่า สีมอชอไม่ผ่องใส จึงช่วยให้เห็นภาพตึกแถวในจังหวัดภูเก็ตที่ท่านกล่าวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าเก่าจริง ๆ และมีนัยว่าทรุดโทรมมากด้วยการใช้คำซ้อนในที่นี้ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองอย่างสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อบรรยายสภาพหน้าบ้านบริเวณตรอกสะพานสูง ท่านก็ให้รายละเอียดว่า

อีกด้านหนึ่งของทางเดินขวามือและติดฝั่งคลอง เป็นเรือนแถว
และเรือนเดี่ยวแคบ ๆ สร้างด้วยไม้ตุกรุงรังด้วยฝืนผ้าและวางกระเบื้อง
ตะกร้าไว้อยู่อุ้งตุงนังอย่างไม่มีระเบียบ ที่บริเวณตรอกตอนหน้าบ้าน
เหล่านี้ มีชานเศษใบตุงใบตองและอื่น ๆ ทั้งกระจัดกระจายอยู่เกลื่อน
กลาด เป็นลักษณะเดียวกับที่ในภาษาปัจจุบันเรียกว่าแหล่งเสื่อมโทรม
(พื้นความหลังเล่ม ๒:๒๘)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากได้แก่คำว่า ตุกรุงรัง มาจากการซ้อนคำว่า รก หมายถึง ที่กระจัดกระจายอยู่เกลื่อนกลาดไม่เป็นระเบียบ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๙๒๑) และคำว่า รุงรัง หมายถึง อากาศที่สิ่งต่าง ๆ รวมกันอยู่อย่างระเกะระกะหรือแยกกระจัดกระจายกันอยู่ยุ่งเหยิง เมื่อนำมาซ้อนกันเป็น ตุกรุงรัง จะช่วยเน้นย้ำและขยายความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้เห็นภาพความไม่เป็นระเบียบ มีสิ่งของวางกระจัดกระจายอยู่เกลื่อนกลาด สื่อให้เห็นสภาพบ้านเรือนบริเวณตรอกสะพานสูง ที่มีผ้าทั้งกระจัดกระจายอยู่เกลื่อนกลาดไม่เป็นระเบียบ กระจัดกระจายอย่างระเกะระกะและยุ่งเหยิง และคำว่า อุ้งตุงนัง หมายถึง ยุ่ง

ใหญ่ พัวพันกันยุ่งเหยิง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๓๗๘) แสดงถึงความไม่เป็นระเบียบ เรียบร้อย และใช้คำว่า **กระจัดกระจาย** หมายถึง เรี่ยรายไป แดกฉานซ่านเซ็นไป (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๒๓) ส่วนคำว่า **เกลื่อนกลาด** หมายถึง ดาษดื่น เรี่ยรายอยู่มาก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๗๙) เมื่อนำทั้งคำว่า **กระจัดกระจาย** และคำว่า **เกลื่อนกลาด** นำมาวางเรียงใกล้กันช่วยสื่อให้ผู้อ่านมองเห็นสถานที่ที่มีเศษใบตองและสิ่งอื่น ๆ วางอยู่อย่างไม่มีระเบียบโดยแฝงนัยว่าสกปรกอยู่ด้วย จะเห็นได้ว่าคำซ้อนที่นำมากล่าว ในบริบทนี้ทั้งคำว่า **รกรุงรัง** **อึนงตุงนัง** **กระจัดกระจาย** **เกลื่อนกลาด** นี้สื่อความหมายไปในทางเดียวกันทั้งสิ้นคือ ไม่มีระเบียบสกปรก การใช้คำซ้อนที่ต่อเนื่องกันเช่นนี้จะยิ่งเน้นความให้ละเอียดชัดเจน มองเห็นภาพมากขึ้น

เนื่องจากบริเวณลำเพ็งมีคนอาศัยอยู่มาก จึงมีการจำหน่ายน้ำก๊อกขึ้นในบริเวณนั้นดังที่ท่านกล่าวว่า

การจำหน่ายน้ำก๊อกในสมัยนั้น คงจะจำกัดเขตอยู่ในบริเวณลำเพ็งและบริเวณที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นย่านมีคนอยู่หนาแน่น โดยเฉพาะส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต่ที่อื่นเห็นจะไม่มี

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๒๗)

จากตัวอย่างเสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนคือคำว่า **หนาแน่น** มาจากการซ้อนคำว่า **หนา** หมายถึง แน่นทึบ มาก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๒๔๕) และคำว่า **แน่น** หมายถึง อากาที่แออัดยัดเยียดหรือเบียดเสียดจนแทบไม่มีที่ว่าง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๕๙๘) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า **หนาแน่น** จะช่วยเน้นย้ำความหมายที่กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อให้เห็นปริมาณผู้คนที่อาศัยอยู่ในลำเพ็งและบริเวณใกล้เคียงว่ามีอยู่มาก และอยู่ในสภาพเบียดเสียดแออัดยัดเยียดหาที่ว่างไม่ได้ การที่มีคนเป็นจำนวนมากมาอยู่รวมกัน ก็จะต้องใช้น้ำเป็นจำนวนมากเพื่อใช้อุปโภคบริโภค จึงเกิดความจำเป็นต้องมีโรงสูบน้ำเพื่อสูบน้ำจากแม่น้ำลำคลองไว้จำหน่ายโดยการส่งไปตามท่อ ถ้ามีคนอยู่บางเบาไม่หนาแน่น การจำหน่ายน้ำประปาก็จะไม่คุ้มกับการลงทุน และการที่มีคนอยู่หนาแน่นในลำเพ็งและบริเวณใกล้เคียงคงเป็นเพราะเป็นแหล่งสำคัญทาง

การค้าของคนจีนในสมัยนั้น คนจีนในบริเวณนั้นก็คงจะมีเงินจ่ายค่าน้ำประปาเพื่อความ สะดวกของตน ทำให้การประปาเริ่มมีใช้ขึ้นในเขตนั้น

คำสอนแสดงสภาพที่เสฐียรโกเศศเลือกใช้ ช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านเห็นสภาพ ทั้งสะอาด เรียบร้อย รกรูปร่าง หนาแน่น ไม่เรียบ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จากการใช้คำที่มีความหมาย เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาเรียงกัน ยิ่งนำคำเหล่านั้นมาวางเรียงใกล้กันมากเท่าใด ยิ่งทำให้ผู้อ่าน เห็นสภาพสิ่งที่ต้องการได้อย่างชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจและเห็นภาพสภาพ ของบ้านเรือนและถนนหนทาง ทั้งที่เป็นอยู่และที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงยุคสมัยของเสฐียรโกเศศ ได้ อย่างชัดเจน ทั้งยังช่วยให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

๓.๑.๑.๓ คำสอนแสดงรูปร่างลักษณะ

คำสอนแสดงรูปร่างลักษณะช่วยสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจรูปร่างลักษณะ ขนาด ของสถานที่ ช่วย ในการบรรยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับบ้านเมือง ถนนหนทางได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่าน มองเห็นรูปร่างลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่เสฐียรโกเศศกล่าวถึงได้เป็นอย่างดี คำสอนแสดงรูปร่าง ลักษณะได้แก่คำว่า **ใหญ่โต ใหญ่โตโอฬาร ใหญ่โตโอโงง คดเคี้ยววกไปเวียนมา พะเนิน เทินทิก อรชรอันแอน บานตะไทเบื้อเรื้อเบื้อรำ** ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อบรรยายรูปร่างลักษณะขนาดของกองขยะ ที่อยู่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง และ บริเวณที่ตั้งล้อมสาธารณะ หรือบริเวณที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก เสฐียรโกเศศก็บรรยายให้เห็น รูปร่างลักษณะชัดเจนว่า

ที่ใดอยู่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง และเป็นที่ตั้งเวจสาธารณะ ถ้า เป็นที่มีคนอยู่มาก อย่างในเขตสำเพ็ง ที่นั่นก็มีขนาด**ใหญ่โตโอฬาร**เอา การทีเดียว

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๓๓)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำสอนว่า **ใหญ่โตโอฬาร** เกิดจากการซ้อนคำว่า **ใหญ่** หมายถึง โต มีขนาดใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าเป็นต้นเมื่อเปรียบเทียบกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๓๑๖) และคำว่า **โต** หมายถึง มีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๔๘๐) และคำว่า **โอฬาร** หมายถึง ใหญ่โต โอโงง กว้างขวาง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:

๑๔๐๒) เมื่อนำมาซ้อนกันจะช่วยเน้นย้ำความหมาย สื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพขนาดของกองขยะ กุมฝอยที่มีขนาดใหญ่โตมาก ทั้งให้เห็นภาพกองขยะที่ทั้งกว้างและสูงใหญ่

เมื่อแสดงความคิดเห็นถึงลักษณะถนนบริเวณทางเดินตรอกโรงภาษีร้อยชักสาม ท่านก็ให้ความเห็นไว้ว่า

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าถนนนี้แต่ก่อนจะเป็นทางเดินครั้งโบราณ ซึ่งต่อ
จากตลาดน้อยเลียบบึงซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยาเรื่อยไป และคงจะเป็นทาง
เดินคดเคี้ยววกไปเวียนมาตามสภาพทางเดินสมัยนั้น
(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๘๖)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนว่า คดเคี้ยว หมายถึง คดไปคดมา ลดเลี้ยว วกลงมา (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๒๑๕) และคำว่า วกไปเวียนมา เป็นการซ้อนสลับระหว่างคำว่า วกลงมา จากการซ้อนคำว่า วกลงมา หมายถึง หักเลี้ยวกลับ (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๒๑๕) และคำว่า เวียน หมายถึง อากาศที่ของสิ่งหนึ่งเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ของอีกสิ่งหนึ่ง อากาศที่ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๐๘๗) เมื่อซ้อนกันเป็น วกไปเวียนมา ช่วยให้เห็นภาพทางเดินที่ลดเลี้ยว ต้องเดินลดเลี้ยววกกลับไปกลับมา เมื่อนำทั้งคำว่า คดเคี้ยว และ วกไปเวียนมา ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพทางเดินบริเวณตรอกโรงภาษีที่มีความคดเคี้ยวลดเลี้ยวไปมา ไม่ตรง ต้องเลี้ยววกกลับไปกลับมาอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

นอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้คำซ้อนแสดงรูปร่างลักษณะของสถานที่ และให้สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตแล้วนั้น ท่านยังใช้คำซ้อนแสดงรูปร่างลักษณะอวัยวะ เมื่อเล่าประสบการณ์ที่เคยพบเห็นชายที่เป็นโรคผู้หญิงว่า

วันหนึ่งข้าพเจ้าเห็นคนขบรดที่นั่นคนหนึ่ง กำลังนั่งยอง ๆ โรยยา เป็นผงสีเหลือง ๆ กลิ่นแรงลงบนแผลปลายอวัยวะนุระเพศอยู่ ข้าพเจ้าเข้าไปดู เขาก็ไม่ว่าอะไร ด้วยเห็นว่าเป็นเด็ก ถามเขาว่าทำอะไร เขาตอบว่าโรยยาที่สิ่งนั้น ถามว่าเป็นอะไรจึงต้องโรยยา เขาตอบว่าเป็นโรคผู้หญิง ข้าพเจ้าขอเขาดูเพื่อให้เห็นประจักษ์แจ้ง เขาก็ยอมเปิดเผยให้ดู เมื่อเห็น

แล้วก็ตกใจรู้สึกทั้งน่าเกลียดน่ากลัวมาก มันบวมโตบานตะไท เบ้อเร่อ-เบ้อร่า เกิดมาเพิ่งเคยเห็นเป็นครั้งแรก เห็นแล้วก็กลัวเป็นโรคผู้หญิงอย่างที่สุด ติดตตามาจนกระทั่งทุกวันนี้

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๙๒)

จากตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าจากบริบทนี้เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมาซ้อนกันคือคำว่า **โต บานตะไท เบ้อเร่อ-เบ้อร่า** คำว่า **โต** หมายถึง ใหญ่ ไม่เล็ก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๔๘๑) คำว่า **บานตะไท** เป็นภาษาปาก หมายถึง มากมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๖๒๒) และคำว่า **เบ้อเร่อ-เบ้อร่า** เป็นภาษาปากหมายถึง ใหญ่โตกว่าปกติ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๖๓๗) เมื่อนำมาวางเรียงกันเป็น **โต บานตะไท เบ้อเร่อ-เบ้อร่า** เสียงของคำว่า **บาน** และ **เบ้อเร่อเบ้อร่า** ช่วยให้เห็นภาพสิ่งที่ต้องมีขนาดใหญ่โตมากเกินกว่าปกติ ช่วยเน้นย้ำให้เห็นภาพอาการบวมของขนาดแผลบนอวัยวะเพศของชายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าต้องมีขนาดใหญ่มาก ทำให้ท่านรู้สึกตกใจและรู้สึกเกลียดกลัว และกลัวโรคผู้หญิงมาจนปัจจุบัน

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำซ้อนที่ท่านเลือกใช้ในบริบทนั้นท่านสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท เมื่อต้องการกล่าวถึงสิ่งที่มีขนาดใหญ่ หรือคดเคี้ยว ก็เลือกใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันมาช่วยขยายหรือเน้นย้ำความที่ต้องการจะกล่าว ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพรูปร่างลักษณะ ขนาดของสถานที่ สิ่งของ หรือสิ่งที่ต้องการกล่าว ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องอธิบายความมาก แต่ด้วยความสามารถในการเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่ต้องการกล่าว เมื่อให้ความรู้ด้านชีวประวัติ และสภาพบ้านเมือง ทั้งถนนหนทางและสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงชีวิตของท่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้ที่ท่านต้องการกล่าวได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย

๓.๑.๑.๔ คำซ้อนแสดงความรู้สึก

คำซ้อนแสดงความรู้สึกที่ปรากฏในเรื่อง พื้นความหลัง มีหน้าที่เป็นทั้งคำกริยาและคำวิเศษณ์ ได้แก่ คำซ้อนแสดงความรู้สึกขะแยง กลัว วิตกกังวล กระวนกระวายใจ ได้แก่ **ครันคร้าม วิตกกังวล ครันคร้ามกลัวเกรง ขะแยงเกลียดกลัว กลัดกลุ้มคลุ้มคลั่ง ร้อนรุ่มกลุ้มกลัด** ความรู้สึกตื่นเต้นดีใจ เบิกบานใจ ได้แก่ **ตื่นเต้นดีใจ เบิกบานหรรรษา ตื่นเต้นเร้า**

ใจ เบิกบานเย็นตาเย็นใจ ช่วยแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนหรืออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่น ๆ ที่ท่านกล่าวถึงต่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังตัวอย่างเช่น

เสฐียรโกเศศบรรยายความรู้สึกขยะแขยง เมื่อเล่าประสบการณ์ที่เคยเห็นแผลที่อวัยวะเพศของชายผู้ที่เป็นโรคผู้หญิงว่า

เมื่อเป็นเด็กเคยเห็นชายหนุ่มคนหนึ่งเป็นโรคผู้หญิง เห็นแล้วก็ตกใจ
รู้สึก**ขยะแขยงเกลียดกลัว**มาก คือเห็นแผลอันเกิดจากโรคจาโบยวง ที่
อวัยวะของผู้ชายเป็นแผลพุพองบวมโตเบ้อเร้อเบ้อระทำให้ติดตา
(พื้นความหลังเล่ม๓:๑๘)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนว่า **ขยะแขยงเกลียดกลัว** มาจากการซ้อนคำว่า **ขยะแขยง** หมายถึง เกลียดเมื่อได้เห็นหรือถูกต้องสิ่งที่สกปรก น่ารังเกียจ หรือน่าเกลียดน่ากลัว หรือเมื่อนึกถึงสิ่งนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๖๖) และคำว่า **เกลียดกลัว** มาจากการซ้อนคำว่า **เกลียด** หมายถึง ชัง รังเกียจมาก ไม่ชอบจนไม่ยอมพบเห็น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๔๒) และ **กลัว** หมายถึง รู้สึกไม่ยอมประสบสิ่งที่ไม่ดีแก่ตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๗๘) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า **ขยะแขยงเกลียดกลัว** ช่วยเน้นย้ำและขยายความรู้สึกให้ผู้อ่านเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึกเกลียดกลัว รังเกียจ ไม่อยากพบเห็น เนื่องจากแผลบนอวัยวะเพศที่ท่านพบเห็นมีลักษณะ เป็นแผลพุพองบวมโตเบ้อเร้อเบ้อระ

เสฐียรโกเศศกล่าวถึงความรู้สึกของผู้เขียนและเพื่อน ขณะที่ไปเที่ยวผู้หญิงว่า

ขณะนั้นเราทั้งสองเกิดอารมณ์**ร้อนรุ่มกุ่มกุ่ม**กัลดด้วยฤทธิ์ราคะ
ยินดีถึงเป็นเทวดาก็ยากที่จะระงับไว้ได้

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๔)

ขณะที่ท่านและเพื่อนไปเที่ยวผู้หญิงจนเมื่อเกิดอยู่กับตามลำพังสามคนก็เกิดอารมณ์ร้อน
รุ่มกุ่มกัลด เกิดอาการลวนลามจับต้องนั้นนี้เป็นพัลวัน คำซ้อนว่า **ร้อนรุ่มกุ่มกัลด** ช่วยแสดง
อารมณ์ความรู้สึกของท่านและเพื่อนได้อย่างดี คำว่า **ร้อน** หมายถึง ภาวะกระวนกระวาย
(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๙๒๙) คำว่า **รุ่ม** หมายถึง ร้อนผ่าว ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:

๙๖๑) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า **ร้อนรุ่ม** หมายถึง กลัดกลุ้มด้วยร้อนใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๗๒) ส่วนคำว่า **กลุ้มกลัด** มาจากคำว่า **กลุ้ม** หมายถึง รู้สึกอัดอั้นยุ่งใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒: ๘๑) และคำว่า **กลัด** หมายถึง โดยปริยายเรียกอาการที่สิ่งบางอย่างคั่งอยู่ข้างใน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๘) หรืออีกนัยหนึ่งคำว่ากลัดในที่นี้อาจหมายถึงกลัดมัน หมายถึง มีความรู้สึกในทางกามารมณ์อย่างรุนแรง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๘) เมื่อนำมาซ้อนกันเป็น **กลุ้มกลัด** ช่วยขยายความและเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนและเพื่อนที่มีความรู้สึกอัดอั้น มีความรู้สึกในทางกามารมณ์อย่างรุนแรง เมื่อนำทั้งสองคำนี้มาเรียงกันเป็น **ร้อนรุ่มกลุ้มกลัด** ช่วยให้อ่านเข้าใจภาวะอารมณ์ความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความกระวนกระวายใจร้อนรุ่มใจ รู้สึกอัดอั้นยุ่งใจอยากจะระเบิดอารมณ์ความรู้สึกความต้องการในเรื่องกามารมณ์ที่มีอย่างรุนแรงออกมา

เมื่อกล่าวถึงความรู้สึกของพระที่เข้าสอบบาลีที่สนามหลวง ที่มีสมเด็จพระพุฒาจารย์สีก และสมเด็จพระสังฆราชสาเป็นผู้คุมสอบ ท่านก็บรรยายว่า

พระที่เข้าสอบบาลีในสนามหลวงสมัยนั้น ถ้าถูกสมเด็จพระสังฆราชสา และสมเด็จพระพุฒาจารย์สีก เป็นกรรมการผู้สอบไล่ ก็**ครั่นคร้าม**มีความ **วิตกกังวล**กันมาก ด้วยกลัวจะสอบไล่ตก

(พื้นความหลังเล่ม๑:๓๑)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนว่า **ครั่นคร้าม** เกิดจากการซ้อนคำว่า **ครั่น** หมายถึง รู้สึกประหวั่นพรั่นพรึง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๑) และคำว่า **คร้าม** หมายถึง ขยาด ไม่กล้าสู้กลัวเกรง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๒) เมื่อนำมาทั้งสองคำนี้ซ้อนเป็นคำว่า **ครั่นคร้าม** หมายถึง เกรงขาม รู้สึกพรั่นพรึง สะทกสะท้านด้วยความกลัว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒: ๒๒๑) ช่วยสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกกลัว เกรง ประหวั่นพรั่นพรึง แสดงถึงความเคียด เมื่อต้องเข้าสอบ ส่งผลให้เกิดความ **วิตกกังวล** คำนี้เกิดจากการซ้อนคำว่า **วิตก** หมายถึง เป็นทุกข์ ร้อนใจกังวล (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒: ๑๐๗๔) และคำว่า **กังวล** หมายถึง ห่วงใย มีใจพะวงอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๒) เมื่อนำมาซ้อนเป็นคำว่า **วิตกกังวล** ช่วยขยายความให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกกลัว เกรง ประหวั่นพรั่นพรึง รู้สึกทุกข์ร้อนกังวลใจ ไม่สบายใจเต็มไปด้วยความพะวงพะวง คิดซ้ำแล้วซ้ำอีกคิดไปคิดมาไม่ตก อีกทั้งความทุกข์ร้อนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากกลัวว่าจะสอบตก

เสฐียรโกเศศกล่าวถึงความรู้สึกของหนุ่มสาวชาวสำเพ็ง เมื่อมีกระบวนพระกฐินหลวงผ่านเข้ามาในสำเพ็งว่า

โอกาสที่บุตรสาวชาวสำเพ็งจะออกมาอยู่หน้าบ้านหน้าร้านได้นานๆ ก็ในเวลามีกฐินหลวงที่กล่าวนี้ และก็เป็นที่โอกาสของพวกหนุ่ม ๆ ด้วยที่จะได้เห็นสาวงาม ๆ ซึ่งตามปรกติไม่มีช่องทางจะเห็นได้ เหตุฉะนี้ตามถนนในท้องสำเพ็งจึงพลุกพล่าน ด้วยคนเดินกันขวักไขว่ก่อนหน้าขบวนพระกฐินหลวงจะผ่านมา และพวกที่มีความเบิกบานหรรษายิ่งกว่าใคร ๆ ก็คือพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่กล่าวนี้

(พื้นความหลังเล่ม๑:๓๕)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำว่า เบิกบานหรรษา มาจากการซ้อนคำว่า เบิกบาน หมายถึง แซ่มชื่นสดใส (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๖๓๘) และคำว่า หรรษา หมายถึง ความรื่นเริง ความยินดี(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๐๗๔) ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาซ้อนกันช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกของหนุ่มสาวในสำเพ็งที่ทั้งสดชื่น แจ่มใส สนุกสนาน ร่าเริง เบิกบานใจ เต็มไปด้วยความสุขใจ เนื่องจากเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้พบปะกัน เพราะปรกติไม่มีโอกาสที่จะได้พบเห็น เนื่องจากหญิงสาวจะเก็บตัวอยู่ในบ้าน จะได้ออกมานอกบ้านก็เฉพาะเมื่อมีเทศกาลสำคัญ

จากการศึกษาการใช้คำซ้อนแสดงอารมณ์ความรู้สึก จะเห็นว่าเสฐียรโกเศศใช้คำซ้อนเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งความรู้สึกกลัว ตีใจ ตกใจ เนื่องจากคำซ้อนที่ท่านเลือกใช้เป็นคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือเหมือนกันเมื่อนำมาซ้อนกันยิ่งช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวถึงเมื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคล ทั้งยังให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของเสฐียรโกเศศที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เมื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติได้อย่างดี ไม่ต้องอธิบายความมาก

๓.๑.๑.๕ คำซ้อนแสดงลักษณะนิสัย

คำซ้อนแสดงลักษณะนิสัยที่ปรากฏในเรื่อง พื้นความหลัง พบว่าเป็นคำซ้อนที่มีหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ช่วยขยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของบุคคลได้แก่คำว่า เคร่งขรึม ถึถ้วน

ปากเปราะระเราะราย เกกมะเหรกเกเร สนุกสนานรำเริง โทโสโมโห ถิ่นถ้วนพิถพิถัน
เจลิยวฉลาดเอางานเอาการและปราดเปรียว ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อบรรยายลักษณะนิสัยความประพฤติของท่านในวัยเด็กก่อนที่จะเข้าโรงเรียน ท่านก็บรรยายไว้ว่า

ชีวิตข้าพเจ้านั้นก่อนเข้าโรงเรียน คลุกคลีตีโมงเล่นหัวอยู่กับหมู่เด็ก ๆ รุนราวคราวเดียวกัน เป็นลูกหลานของผู้ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกบ้านนั้น ล้วนล้ำสอนมีหลายภาษาดังกล่าวไว้แล้ว เมื่อกระนั้นทำไมข้าพเจ้าจะไม่เป็นเด็กเกกมะเหรกเกเร ด้วยอำนาจสิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นเครื่องกำหนดให้เป็นไป

(พื้นความหลังเล่ม๑:๔๖)

ท่านใช้คำข้อนว่า เกกมะเหรกเกเร มาจากการข้อนคำว่า เกกมะเหรก หมายถึง เกเร (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๓๗) คำว่า เกเร หมายถึง เกกมะเหรก มีนิสัยเป็นพาล ชอบแกล้ง ชอบรังแกและเอาเปรียบเขา (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๔๑) เมื่อนำมาข้อนกันช่วยเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อความให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะนิสัยของเสฐียรโกเศศในวัยเด็กที่ต้องมีนิสัยคือ พาล และเกเร ชอบกลั่นแกล้ง รังแก เอาเปรียบคนที่อ่อนแอ ไม่มีทางสู้ สร้างความเดือดร้อนให้กับพ่อแม่อยู่เสมอ

เมื่อบรรยายลักษณะนิสัยของท่านและเพื่อน ที่ไม่ใช่คนปากเปราะระเราะราย จึงสามารถรอดพ้นอันตรายกลับบ้านมาได้อย่างปลอดภัย ท่านก็บรรยายว่า

เมื่อเดินไปตามถนนวรจักร ซึ่งครั้งนั้นเป็นละแวกมีคัลับอยู่หลายแห่ง เมื่อนึกในสมัยปัจจุบันก็รู้สึกเสียวไส้ เพราะกล้าเดินเข้าไปในดงพวกอันธพาล รอดตัวที่เดินไปได้อย่างปลอดภัย ลางที่จะเป็นเพราะพวกเราเดินไปอย่างเรียบ ๆ ไม่ใช่คนปากเปาะระเราะราย

(พื้นความหลังเล่ม๓:๓๖)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้คำว่า ปากเปราะระเราะราย เกิดจากการข้อนคำว่า ปากเปราะ หมายถึง พูดจว่าคนง่าย ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๖๙๒) และคำว่า เราะราย หมายถึง ชอบ

พูดจาชวนหาเรื่องไม่เลือกหน้า มักชวนพูดทะเลาะเรื่อยไป (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๖๗)
ทั้งสองคำนี้เมื่อนำมาเรียงกัน ช่วยเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อถึงลักษณะนิสัยของท่าน
และเพื่อนที่ไม่ใช่คนมีนิสัยชอบพูดจาหาเรื่องคน พูดจาชวนทะเลาะ หรือพูดว่าคนง่าย ๆ ทำให้ท่าน
และเพื่อนรอดพ้นจากกลุ่มอันธพาลมาได้อย่างปลอดภัย

เสฐียรโกเศศบรรยายลักษณะนิสัยของนายนอร์แมน แมกสเวลว่า

นายนอร์แมน แมกสเวลซึ่งเป็นคน สนุกสนานร่าเริง สนุกไหนเฮไหน
ก็ไปด้วยในหมู่พวกของเขาเล่นละครก็เอา
(ฟื้นความหลังเล่ม ๒: ๒๐๒)

จากตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำว่า สนุกสนานร่าเริง มาจากการซ้อนคำว่า สนุกสนาน
หมายถึง ร่าเริงบันเทิงใจ เพลิดเพลินเจริญใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๒๑) และคำว่า ร่า
เริง หมายถึง สนุกสนาน เบิกบานใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๔๖) ช่วยขยาย
ความหมายและเน้นย้ำน้ำหนักความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัย
สนุกสนานร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เคร่งขรึม เข้ากับคนได้ง่าย และยังให้เข้าใจลักษณะนิสัยของ
นายนอร์แมน แมกสเวลได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อใช้ร่วมกับความในบริบทที่กล่าวว่า สนุกไหนเฮไหนก็ไป
ด้วยในหมู่พวกของเขาเล่นละครก็เอา

คำซ้อนแสดงลักษณะนิสัยช่วยเน้นย้ำและขยายความให้รายละเอียดลักษณะนิสัยทั้งของ
ท่านและบุคคลอื่น ๆ ที่ท่านกล่าวถึงให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะนิสัยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อให้
เรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชีวิตประวัติ และความรู้เกี่ยวกับบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากคำซ้อนที่ท่านเลือกใช้
นั้นเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาคำซ้อนในเรื่อง ฟื้นความหลัง จะเห็นได้ว่าคำซ้อนที่ท่านเลือกใช้นั้นเป็นคำ
ซ้อนที่ช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อความที่ต้องการกล่าวได้อย่างชัดเจน เมื่อให้
ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ความรู้เกี่ยวกับบุคคล ความเชื่อ
และประเพณี เนื่องจากคำที่ท่านเลือกใช้นั้นเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน
หลาย ๆ คำมาเรียงใกล้กัน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน สื่อให้ผู้อ่านเกิด
จินตนาการเห็นภาพกริยาอาการที่ต่อเนื่อง เมื่อท่านบรรยายประสบการณ์ต่าง ๆ ของท่านที่เคย
ประสบ หรือเมื่อบรรยายสภาพความเป็นอยู่ ของชาวบ้านทั้งคนไทยทั่วไป และคนไทยเชื้อสายจีน

เมื่อบรรยายกิริยาอาการเมื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่กล่าวถึง หรือช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพสภาพหนาแน่น รกรุงรัง สกปรก ไม่เรียบ ไม่เป็นระเบียบ หรือเป็นระเบียบเรียบร้อย รูปร่างลักษณะและขนาดใหญ่โต และคดเคี้ยว อีกทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกขยะเขยง เกลี่ยดกแล้ว วิตกกังวล กระวนกระวายใจ ตื่นเต้นดีใจ ของท่านและบุคคลต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวถึงอีกด้วย ทั้งยังช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะนิสัยของบุคคลที่กล่าวถึง ลักษณะนิสัยของตัวเองที่เด็ก ๆ เคยเจอ หรือเมื่อโตขึ้นเป็นคนเรียบร้อย หรือให้ความเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ เช่นนายออร์แมนแมตสเวลเป็นคนสนุกสนานร่าเริง เป็นต้น อีกทั้งยังสังเกตเห็นได้ว่าคำซ้อนที่ท่านเลือกใช้ขึ้นนั้น ท่านสามารถเลือกใช้คำซ้อนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่ต้องการสื่อ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อต้องการกล่าวถึงสิ่งใด ก็จักกล่าวถึงสิ่งนั้นอย่างชัดเจนด้วยการใช้คำซ้อนมาขยาย เช่นเมื่อต้องการกล่าวถึงสภาพถนนหนทางที่คดเคี้ยว ก็จักใช้คำซ้อนมาช่วยขยายความให้ผู้อ่านเห็นภาพลักษณะถนนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วยการใช้คำซ้อนว่า คดเคี้ยววกไปเวียนมา เป็นต้น โดยไม่ต้องกล่าวอธิบายความมาก แต่ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายที่ต้องการกล่าวได้อย่างชัดเจนจากคำซ้อนที่ท่านใช้ในบริบท และนอกจากนี้คำซ้อนที่ท่านเลือกใช้ขึ้นนั้นบางคำยังแสดงความเป็นเหตุเป็นผลสัมพันธ์กับความที่กล่าวในประโยคอีกด้วย

๓.๒. การใช้สำนวน

สำนวน ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๔๒ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๑๘๗) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็เรียกว่า สำนวนโวหาร , ถ้อยคำที่กล่าว สืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงนัยอยู่ , ถ้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษ เฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ , ชั้นเชิงหรือท่วงทำนองในการแต่งหนังสือหรือพูด , ลักษณะนามใช้เรียกข้อความหรือบทประพันธ์รายหนึ่งๆ

จากความหมายของสำนวนที่ปรากฏในพจนานุกรมมีหลายความหมาย ในการศึกษาสำนวนในเรื่อง **พื้นความหลัง** นี้ผู้วิจัยหมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงนัยอยู่

จากการศึกษาการใช้สำนวนในเรื่อง **พื้นความหลัง** พบว่าเสฐียรโกเศศใช้สำนวนเป็นจำนวนมาก สำนวนที่ใช้ในเรื่องพื้นความหลังส่วนมากเป็นสำนวนที่มีความหมายและรูปสำนวนตรงกับสำนวนที่ยังใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบจากหนังสือ **สำนวนไทยของ ขุนวิจิตรมาตรา และ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒** เช่น ปั่นน้ำเป็นตัว, ขมื่นกับปุ่น, ผ้าพับไว้, ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น, รู้ไว้โชว์ว่า ใส่บาแบกหาม, คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ, กาคาบพริก, น้ำเชียวอย่าขวางเรือ, สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น, จัวเคยขาม้าเคยขี่, จุดได้ตำตอ, บ่างช่างยุ, ยุให้รำตำให้รั่ว, ชิงสุกก่อนห้าม, บ้าหอบฟาง, ชักหน้าไม่ถึงหลัง, คนตายขายคนเป็น, ลางเนื้อชอบลางยา, หักด้ามพริ้วด้วยเข่า, ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก, ไม่เอาถ่าน เป็นต้น

นอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้สำนวนที่มีรูปสำนวนตรงกับสำนวนในปัจจุบันแล้ว ยังพบว่าเสฐียรโกเศศใช้สำนวนที่มีรูปสำนวนไม่ตรงกับสำนวนในปัจจุบันอีกด้วยคือ บางสำนวนมีการเปลี่ยนคำในสำนวนได้แก่ **ต่อหน้าว่าพลับ ลับหลังว่าตะโก** ปัจจุบันใช้ว่า **ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก**, **เดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่มากัด** ปัจจุบันใช้ว่า **เดินตามหลังผู้ใหญ่มากัด** สำนวนบางสำนวนเป็นสำนวนที่กล่าวมาแล้ว จึงตัดสำนวนนั้นให้สั้นลงแต่ผู้อ่านยังเข้าใจสำนวนนั้นได้เป็นอย่างดีได้แก่ **อิเหนาเป็นเอง** มาจากสำนวนว่า **ว่าแต่เขา อิเหนาเป็นเอง**, **สามวาสองศอก** มาจากสำนวนว่า **ไปไหนมาสามวาสองศอก**, **คอหยัก ๆ** มาจากสำนวนว่า **คอหยัก ๆ สักแต่ว่าคน** และบางสำนวนเสฐียรโกเศศเพิ่มคำเข้ามาช่วยให้ผู้อ่านทราบที่มาของสำนวนนั้นได้เป็นอย่างดี และเน้นย้ำให้เข้าใจความหมายของสำนวนนั้นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นได้แก่ **ขนม(จีน)ผสมกับน้ำยา**, **พูดไปราคาสองไพเบี้ย นิ่งเสียราคาตำลึงทอง**, **น้ำลอดใต้ทรายไหลลึก**

การใช้สำนวนช่วยสื่อความที่เสฐียรโกเศศต้องการกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยที่ไม่ต้องกล่าวอธิบายความมากนัก เนื่องจากสำนวนที่ท่านเลือกใช้นั้น ส่วนมากเป็นสำนวนที่คนทั่วไปเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี ถ้าเป็นสำนวนยากท่านจะอธิบายความหมายของสำนวนนั้นประกอบ หรือบางครั้งถึงแม้จะไม่ได้อธิบายความหมายของสำนวนนั้น ผู้อ่านก็สามารถเดาความหมายได้จากบริบทแวดล้อม

จากการศึกษาการใช้สำนวนในเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศใช้สำนวนเพื่อสื่อความหรือใช้สำนวนเปรียบเทียบช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยเช่น

เสฐียรโกเศศเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และจะศึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ท่านก็จะเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นภาพตามไปด้วยดังนี้

ข้าพเจ้าเป็นผู้หาความรู้ ส่วนมากศึกษาด้วยตนเองไม่มีครูบาอาจารย์อธิบายจ้ำจี้จ๋จ๊อให้เข้าใจอย่างในสถาบันชั้นสูง ข้าพเจ้าก็ได้อาศัยตำราที่เขาแต่งเป็นภาษาง่าย ๆ สำหรับเด็กเป็นครูมาก่อน แล้วจึงไต่สูงขึ้นไปได้โดยลำดับ เมื่อมีอินทรีย์แก่กล้าขึ้น ข้าพเจ้าไม่เคยคิดว่าอ่านตำราสำหรับเด็กศึกษาจะเป็นเรื่องเสียเกียรติ เพราะข้าพเจ้าอยากจะรู้จักเพื่อพอใจตนเองเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ความรู้ที่ตนมีอยู่จึงไม่ใช่ชนิดที่ "กินข้าวต้มกระโจมกลาง" เพราะข้าวต้มกำลังร้อนจัดอยู่ ขึ้นกินกระโจมกลางก็ลวกปากลวกคอได้ง่าย ต้องกินและเล็มข้าง ๆ ซามไปที่ละน้อยก่อน แล้วจึงจะกินกระโจมกลางได้สะดวกโดยลำดับ

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๕๓)

จากตัวอย่าง สำนวน กินข้าวต้มกระโจมกลาง หมายถึง ทำอะไรด้วยความใจร้อนไม่พิจารณาให้รอบคอบ มักเป็นผลเสียแก่ตน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๒๗) สื่อการกระทำของคนที่ทำอะไรลงไปด้วยความใจร้อนเปรียบได้กับกับการกินข้าวต้ม ข้าวต้มที่สุกใหม่ ๆ จะมีความร้อนมาก ต้องค่อย ๆ กินจากรอบ ๆ ซามก่อน เนื่องจากตรงกลางจะร้อนมาก ถ้าใครใจร้อนกินตรงกลางซามทันที ข้าวต้มก็อาจลวกปากคอได้ เปรียบเหมือนกับคนที่ใจร้อน ไม่รอบคอบ ทำให้เกิดผลร้ายหรืออันตรายแก่ตน การใช้สำนวน กินข้าวต้มกระโจมกลาง ช่วยเน้นย้ำความในบริบทให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อถึงการศึกษาค้นคว้าของท่านที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบร้อน ไม่ใช่การกินข้าวต้มที่ร้อนตรงกลางซามทันที แต่ค่อย ๆ กินจากขอบซามจนเข้าไปถึงตรงกลางซาม เหมือนกับการอ่านหนังสือของท่านที่เริ่มจากจากอ่านหนังสือง่าย ๆ แล้วค่อยอ่านหนังสือที่ยากขึ้นไปตามลำดับ

เมื่อท่านรับราชการที่หอสมุดวชิรราช และหอสมุดวชิรญาณและต้องการหาหนังสือ พระศรี โดยสอบถามจากเจ้าหน้าที่ก็ได้รับคำตอบว่าไม่ทราบและไม่เคยได้ยิน ท่านได้แสดงความคิดเห็นถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

จำได้ว่าเมื่อข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ที่หอสมุดวชิรราชและหอสมุดวชิรญาณ ซึ่งบัดนี้รวมกันและเรียกว่าหอสมุดแห่งชาติ เคยสอบถามเจ้าหน้าที่

ที่ถึงเรื่องหนังสือ **ชาวพระศรี** ก็ไม่มีใครเคยทราบว่ามีอยู่ในหอสมุด ยิ่งกว่านั้นก็ไม่เคยได้ยินชื่อหนังสือเรื่องนี้ด้วย ที่เจ้าหน้าที่บอกเช่นนี้ก็จริงของเขา แต่อาจไม่เป็นความจริงตามที่จริงก็ได้เป็นเรื่อง **"สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ"** ข้าพเจ้าจึงต้องช่วยตนเองลงมือค้นหาหนังสือนี้ในหอสมุดว่าจะมีจริงหรือไม่จริง

(พื้นความหลังเล่ม๔:๑๔๗)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ** หมายถึง การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นหลาย ๆ คน ก็ไม่เท่ากับพบเห็นด้วยตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน , ๒๕๔๕:๘๗) ในที่นี้ท่านต้องการสื่อความหมายถึงการที่เราได้ฟังจากคำกล่าวของผู้อื่นนั้น ไม่เหมือนกับที่เราค้นหาสิ่งที่เราต้องการได้ ต้องการรู้หรือทราบด้วยการค้นพบด้วยตนเอง จึงจะรู้ว่าสิ่งที่เรากำลังค้นหานั้นมีจริงหรือไม่จริง

สภาพบ้านเรือน บริเวณถนนสาทรใต้ตอนปากถนนต่อถนนเจริญกรุงแออัดมาก ท่านก็จะใช้การเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะดังกล่าว โดยใช้สำนวนมาอธิบายดังนี้

ถนนสาทรใต้ มีราษฎรปลูกบ้านเรือนแบบไทย ๆ ก็แต่เฉพาะตอนปากถนนต่อถนนเจริญกรุงเท่านั้น ปลูกอยู่กันเรียงรายอย่าง**ไก่อบินไม่ตก**

(พื้นความหลังเล่ม๑:๗๘)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวนว่า **ไก่อบินไม่ตก** หมายถึง บริเวณที่มีอาคารบ้านเรือนหนาแน่นแออัด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๕๗) ช่วยเน้นย้ำและขยายความให้ผู้อ่านเห็นภาพการตั้งบ้านเรือนบริเวณถนนสาทรใต้กับถนนเจริญกรุง ว่าปลูกกันเรียงรายหนาแน่นแออัดมาก และให้ภาพว่าหลังคาบ้านคงจะอยู่ติด ๆ กัน หาช่องว่างไม่ได้ ถ้าเกิดมีไก่อขึ้นอยู่บนหลังคาบ้านใดบ้านหนึ่งได้ ก็คงสามารถเดิน,บินเตี๋ย ๆ ไปตามหลังคาบ้านเหล่านั้นและไม่มีโอกาสตกลงมาถึงพื้นได้เลย จึงเกิดเป็นสำนวน **ไก่อบินไม่ตก** ขึ้น

เสฐียรโกเศศเชื่อเรื่องเคราะห์กรรมว่า การที่ท่านและครอบครัวสามารถรอดพ้นจากโรคอหิวาตกโรคมาได้ ทั้ง ๆ ที่ใช้น้ำในแม่น้ำลำคลองที่เคยมีผู้ป่วยและตายด้วยโรคอหิวาตกโรคมาแล้ว ดังที่ท่านบรรยายว่า

ใครจะปฏิเสธว่าไม่เชื่อเคราะห์กรรม ไม่เชื่อผีสิงเทวดา ต่อให้**พระอินทร์มาเขียว ๆ** ข้าพเจ้าก็ยังไม่เชื่อ ที่คนแต่ก่อนไม่มีกลัว เพราะไม่เคยเห็นตัวเชื่อโรค ที่คนกลัวเคราะห์กรรมและกลัวผีสิงเทวดา แม้ไม่เคยเห็นตัว แต่ก็ต้องกลัว ก็เพราะสามารถเอาผีสิงเทวดาไปเปรียบเทียบสิ่งซึ่งตนเคยเห็นได้ แต่ตัวเชื่อโรค ไม่เคยรู้ว่ามันมีและไม่เคยเห็นตัวจริงตามสมมติ ไม่มีเปรียบเทียบได้ ความกลัวในสิ่งนั้นจึงไม่มี

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๓๙)

สำนวน **พระอินทร์มาเขียว ๆ** หมายถึง ไม่เชื่อ (ขุนวิจิตรมาตรา,๒๕๔๑:๓๔๗) เสฐียรโกเศศใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า ไม่เชื่อ เช่นเดียวกันเพื่อช่วยเน้นย้ำสนับสนุนความคิดของท่านที่ไม่เชื่อว่าจะไม่มีใครไม่เชื่อเรื่องเคราะห์กรรม หรือเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา เนื่องจากเป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตใจของคนไทยมาช้านาน เมื่อมีเหตุอะไรเกิดขึ้นก็มักเชื่อว่าเป็นเหตุจากเรื่องเคราะห์กรรม และผีสิงเทวดาเป็นเหตุทั้งสิ้น เหตุการณ์พระอินทร์ (ที่มีกายตัวสีเขียว) จะมาปรากฏให้คนธรรมดาเห็นนั้นเป็นไปได้ เพราะไม่มีใครเคยเห็นพระอินทร์จริง ๆ และจะมีสีเขียวหรือไม่ก็ตอบไม่ได้ เพียงแต่บอกสืบทอด ๆ กันมาว่าพระอินทร์มีกายสีเขียว การยกสำนวน **พระอินทร์มาเขียว ๆ** จึงเป็นการยืนยันว่าเป็นไปไม่ได้ ไม่เชื่อ

นายธนอร์แมน แมกสเวลเป็นคนเจ้าโทโสโมโห แต่โกรธง่ายหายเร็ว เสฐียรโกเศศก็บรรยายให้เห็นชัดเจนด้วยการเปรียบเทียบว่า

พระพินิจนากรบอกว่าตนเองลาและยอมแพ้ไม่สู้ ผิดกับนายธนอร์แมน แมกสเวล ซึ่งเป็นคนสนุกกว่าเริง สนุกไหนเฮไหนก็ไปด้วยในหมู่พวกของเขา เล่นละครก็เอา ดั่งได้เล่าไว้ก่อนแล้วแต่เป็นคนเจ้าโทโสโมโห ถ้าถามใครผู้ถูกถาม มัวแต่นิ่งอั้นไม่ตอบทันที ก็เกิดโทโสเสียแล้ว แต่เมื่อโกรธแล้วก็แล้วกันไป คือโกรธง่ายหายเร็ว ไม่ถือเอามาเป็นอารมณ์ต่อไป ผิดกว่าผู้ไม่โกรธ มีลักษณะอย่าง "**น้ำลดได้ทรายไหลลึก**" มองแต่ผิวเผินก็ไม่เห็น

(พื้นความหลังเล่ม๒:๒๐๓)

เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **น้ำลดได้ทรายไหลลึก** ปัจจุบันใช้ว่า **น้ำลดได้ทราย** หมายถึง ทำอย่างลึกลับไม่มีใครเห็น (ขุนวิจิตรมาตรา,๒๕๔๑:๒๙๖) ท่านเติมคำว่า **ไหลลึก** เข้ามาในสำนวน

นี้เพื่อ ช่วยเน้นย้ำและขยายความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าน้ำที่ไหลซึมลงไปในทราย จะไหลลงไปลึกไม่ใช่เพียงตื้น ๆ เท่านั้น เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **น้ำลอดใต้ทรายไหลลึก** สื่อความให้เข้าใจถึงอาการโกรธของผู้ที่ไม่แสดงออกทางสีหน้า หรืออารมณ์ความรู้สึก แต่จะเก็บความรู้สึกโกรธแค้นของตนไว้ในใจไม่แสดงออก ทำให้ไม่มีใครสามารถดูออกได้ว่าโกรธหรือไม่ สำนวนนี้ยังเปรียบเทียบการโกรธของบุคคลที่ไม่แสดงออกกับน้ำที่ลอดใต้ทราย ช่วยให้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากทรายมีคุณสมบัติไม่อุ้มน้ำ เมื่อเทน้ำลงไปในทราย ก็จะซึมหายลงไปทันที ด้านบนก็จะแห้งผากไม่มีน้ำ น้ำที่ไหลไปนั้นก็ลงไปอยู่ใต้ทราย ไม่มีใครที่จะสามารถมองเห็นได้ เปรียบได้กับผู้โกรธแต่ไม่แสดงออก แต่เก็บไว้ในใจ

เมื่อท่านกล่าวถึงเหตุผลที่เพื่อนร่วมงานของท่านทั้งที่เป็นหัวหน้าพ่อครัว หัวหน้าบ๋อย และตัวท่านเอง ไม่ยอมรับประทานเนื้อหรือไก่ทุกมื้อ ทั้งที่สามารถเจียดเอาไปกินได้ โดยเปรียบเทียบโดยใช้สำนวนไว้ว่า

อันที่จริง พวกที่ล้อมวงกินข้าวกัน ส่วนมากก็เป็นหัวหน้าพ่อครัวและหัวหน้าบ๋อยในแผนกต่าง ๆ ถ้าต้องการจะกินเนื้อกินไก่หรือกินสิ่งอื่น ๆ ของไฮเดิลที่ทอดที่จี๋เสร็จแล้วก็อาจเจียดเอาไปกินได้ แต่ไม่ปรากฏว่ามีใครจะต้องเห็นจะเป็นเพราะเหม็นเบื่อ และเป็นอาหารไม่ถูกปากด้วย อย่างเดียวกับข้าพเจ้า แม้จะชอบอาหารแปลกๆ ก็เป็นเรื่องชอบชั่วครึ่งชั่วคราวเท่านั้น สู้อินน้ำพริกปลาหูและผักต้มที่บ้านซึ่งถูกปากและคุ้นเคยกันดีไม่ได้ อย่างเดียวกับเรื่อง "**จิวเคยขาม้าเคยซี**"

(พื้นความหลังเล่ม๒:๔๔)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **จิวเคยขาม้าเคยซี** หมายถึง เคยคุ้นกันมาอย่างดี รู้ที่กัน เข้าใจทำนองของกันและกัน (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๕๓๒) ในบริบทนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนเปรียบเทียบการรับประทานอาหารของตัวท่านและเพื่อน ๆ ของท่านที่รับประทานอาหารของโรงแรมได้เพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้น ผิดกับการทานน้ำพริกปลาหูและผักต้มที่ทั้งถูกปากและคุ้นเคยกันดีจะรับประทานบ่อยเท่าไรก็ยังไม่เบื่อกับสำนวน **จิวเคยขาม้าเคยซี** ช่วยสื่อความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้เป็นอย่างดีคือ เนื่องจากอาหารประเภทน้ำพริกปลาหู ผักต้ม เป็นสิ่งที่คนไทยคุ้นเคย ถูกปากคนไทยในด้านรสชาติ ทำให้สามารถทานได้บ่อย

นอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้สำนวนเพื่อเน้นย้ำและขยายความแล้ว ท่านยังใช้สำนวน เพื่อสรุปความที่ต้องการกล่าวให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้สำนวนสรุปความที่กล่าวโดยวางไว้ท้าย ข้อความ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความที่ท่านต้องการกล่าวได้อย่างตรงกัน เนื่องจากเป็นสำนวนที่คน ส่วนใหญ่เข้าใจความหมายกันเป็นอย่างดีเช่น

เสฐียรโกเศศให้เหตุผลที่ทราบเวลาเกิดของท่านเองเนื่องจากผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง ดังที่ท่าน กล่าวว่

ที่ข้าพเจ้าเกิดโมงเช้าพอดีนั้น ทราบเวลาได้อย่างไร ตอบว่าเพราะเมื่อ ขณะคลอด ได้ยินเสียงหวูดโรงเลื่อยจักรของบริษัทบอร์เนียว ช่างวัดพระยาไกร เรียกคนงานให้เข้าทำงานตามปกติประจำวันพอดี ที่ว่าได้ยินเสียงหวูดนั้น ไม่ใช่เป็นผู้ได้ยินเอง เป็นแต่ผู้ใหญ่ของข้าพเจ้าเล่าให้ฟัง อย่าสงสัยเลยว่**ปั้น น้ำเป็นตัว**

(พื้นความหลังเล่ม๑: ๔)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **ปั้นน้ำเป็นตัว** หมายถึง โทกหกเสกสรรปั้นเรื่องที่ไม่มีมูล เลยให้มีเป็นเรื่องขึ้น (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑: ๓๓๒) ช่วยสรุปให้ความเข้าใจว่าที่ท่านทราบเวลา เกิดนั้น ไม่ได้โทกหกหรือแต่งเรื่องขึ้นจากเรื่องที่ไม่มีมูล แต่เรื่องที่ท่านทราบเวลาเกิดเนื่องจากผู้ใหญ่ ของท่านเล่าให้ฟัง สามารถเชื่อถือได้ ไม่ได้โทกหกหรือแต่งเรื่องขึ้น

เสฐียรโกเศศกล่าวถึงความสำเร็จในการทำงานที่กรมศุลกากรได้อย่างดี เนื่องจากมี หลักการทำงาน จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาไว้ใจมาก ท่านได้อธิบายถึงหลักการทำงานของท่าน และ ยกสำนวนมาประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแจ่มชัดขึ้นว่

อันที่จริงข้าพเจ้าทำงานครั้งนั้นสำเร็จไปได้ด้วยดี ไม่ใช่เพราะด้วย ความอารีอารอบของข้าพเจ้าแต่อย่างเดียว ยังต้องลงมือช่วยทำด้วยแล้วแต่ โอกาสไม่ใช่ได้แต่สั่งให้เห็นว่าไม่ได้ “ขึ้นิ้ว” ให้คนอื่นทำ แต่ตนเองไม่ทำอย่าง นี้อีกอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็คือข้าพเจ้าได้รับอำนาจและอนุมัติจาก นาย นอร์แมน แมกสเวลล์ให้สั่งย้ายและสั่งเปลี่ยนหน้าที่กันอย่างไรภายในกองนั้นก็ ย่อมทำได้ ถ้าเสนอใครว่าควรถูกลงโทษหรือเลื่อนตำแหน่งในโอกาสต่อไป

อย่างไรก็ขอให้เป็นไปตามนั้น ข้อนี้ นายอร์แมน แมกสเวลก็ไม่ขัดเมื่อมีความเชื่อและไว้ใจข้าพเจ้ามาก และข้าพเจ้าก็ประพุดติตนาให้เป็นที่ประจักษ์แก่เขา มาแล้ว ข้อนี้แหละที่ทำให้เพื่อนร่วมงานทั้งรักและเกรงต้องระวังตัว ทำงานอย่างระมัดระวังขึ้นอีกประการหนึ่ง เพราะกลัวภัยจะต้องหลุดออกจากตำแหน่ง ซึ่งทุกคนก็มีอยู่ด้วยกันไม่มีใครอยากหลุดจากตำแหน่งโดยไม่จำเป็น ถ้าสิ่งนั้นเป็นไปด้วยกรรม เรื่องเป็นดังได้เล่ามานี้ ข้าพเจ้าจึงต้องกล่าวมาแต่แรกว่าไม่สู้สมัครใจจะเล่านี้ เพราะถ้าใครเขาไม่ทราบความจริงก็อาจเหมามาว่า "ยกหางตัวเอง"

(พื้นความหลังเล่ม๒: ๑๘๕)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้สำนวน ยกหางตัวเอง หมายถึง ยกตนเองว่าดี ว่าเก่ง ว่าสามารถ (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑: ๔๕๔) ช่วยสรุปให้เข้าใจความที่ท่านต้องการกล่าวคือ ไม่ต้องการยกตนเองว่าดี ว่าเก่ง ว่าสามารถ เมื่อแสดงเหตุผลที่ท่านไม่ต้องการเล่าเรื่องที่สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี เพราะเกรงว่าคนอื่นจะเข้าใจว่าท่านยกยอสรรเสริญตัวเอง ว่ามีความเก่ง ดีเด่น วิเศษ มีความสามารถกว่าคนอื่น ๆ จึง ไม่สู้สมัครใจจะเล่า นัก

เมื่อแสดงความคิดเห็นเรื่องทีนายอร์แมน แมกสเวลมอบหมายงานในตำแหน่งหน้าที่ของฝรั่งให้ท่านทำว่า

ทีนายอร์แมน แมกสเวล ยกเงินเดือนหัวหน้าเสมียนฝรั่งไปให้กับเสมียน . คนหนึ่ง ซึ่งมีอาวุโสในราชการกว่าคนอื่นในกองนั้น ข้าพเจ้ามาเห็นเมื่อภายหลังว่า นายอร์แมน แมกสเวลทำถูกแล้ว เพราะเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งในบรรดาพวกเสมียนฝรั่ง แต่ที่ไม่ยอมยกงานหัวหน้าเสมียนฝรั่งตามไปให้หมดอาจจะเห็นว่าควรให้เสมียนหนุ่ม ๆ ลองทำดูบ้าง ซึ่งมีความคิดปราดเปรียวดีกว่าให้ผู้ที่มีความชัดเจนในด้านการงานแต่อย่างเดียว ซึ่งมักจะตกอยู่ใน "พวกร่องลึก" ชอบเดินแต่ในทางที่คุ้นเคยและเคยเดิน จึงมักเป็นผู้ไม่กล้าริเริ่มทำอะไรลงไป ที่แปลกและดีกว่าเดิม คอยแต่จะถือคติว่า "เดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่หมาไม่กัด" เท่านั้น

(พื้นความหลังเล่ม๒: ๘๕)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **เดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่หมาไม่กัด** ^{๑๔๖} สำนวนนี้ ปัจจุบันใช้ว่า **เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด** หมายถึง ประพฤติตนตามผู้ใหญ่ย่อมปลอดภัย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๔๑๕) ในที่นี้หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างที่เคยทำกัน มา โดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่เคยทำกันมา สำนวนนี้ช่วยสรุปให้เข้าใจเหตุผลที่นายธนอร์แมน แมกสเวลมอบหมายงานของข้าราชการผู้ใหญ่ให้คนหนุ่มอย่างท่านทำเนื่องจาก การทำงานของข้าราชการอาวุโสมักจะทำงานตามแบบอย่างที่เคยปฏิบัติทำตามกันมาแต่อดีต ไม่กล้าทดลองหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน แตกต่างไปจากคนหนุ่มที่มีความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ทำสิ่งแปลกใหม่แตกต่างไปจากที่เคยทำตามกันมา ดังนั้นนายธนอร์แมน แมกสเวลจึงลองมอบหมายงานให้คนหนุ่มอย่างท่านทำ

เสฐียรโกเศศแสดงความคิดเห็นถึงเรื่องที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สี) ต้องเปลี่ยนเส้นทาง การเดินทางกลับวัดบ่อ ๗ ด้วยความไม่ประมาทว่า

ข้าพเจ้าได้ทราบเป็นกิริสดังได้ยินมาว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์ เมื่อเสร็จจากการสอบไล่จะกลับวัด ท่านมักเปลี่ยนเส้นทางเดินบ่อ ๗ ทั้งนี้เห็นที่ท่านไม่มีความประมาทเพราะ “คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ” ก็อาจเป็นได้

(พื้นความหลังเล่ม๑: ๓๑)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน **คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ** หมายถึง คนที่รักเรานั้นมีน้อย แต่คนที่ชังเรานั้นมีมาก (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑:๙๗) สำนวนนี้ช่วยสรุปให้เข้าใจความคิดเห็นของเสฐียรโกเศศที่แสดงเหตุผลที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สี) ต้องเปลี่ยนเส้นทางเดินบ่อ ๗ เพราะคนที่รักนั้นมีน้อย คนที่เกลียดนั้นมีมาก และไม่สามารถเดาได้ว่ามีคนรักคนเกลียดมากน้อยเพียงไหน ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยจึงต้องระมัดระวังตนเอง จากผู้ที่คิดร้ายกับท่าน

เสฐียรโกเศศบรรยายรูปร่างลักษณะของหญิงจีนที่มารับรองท่านและเพื่อนโดยใช้สำนวนเปรียบเทียบว่า

เสียอย่างเดียวที่น่าตำหนิมากที่สุดคือ ที่หน้าอกไม่นูนเต่งต้งเพราะ
เห็นแบนราบไปหมดตั้งหน้ากลองหมดงามไปถนัด

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๓)

ตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศเปรียบเทียบลักษณะแบนราบของหน้าอกของนางไซฟูกโดยใช้
สำนวนว่า ราบไปหมดตั้งหน้ากลอง กลองเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักกันเป็นอย่างดี ว่ารูปร่างลักษณะ
ของหน้ากลองที่มีลักษณะแบนราบเรียบเสมอกัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของหน้าอก
ช่วยขยายให้เห็นภาพหน้าอกที่ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ มีลักษณะแบนราบ แต่ในที่นี้ลักษณะหน้าอกที่ท่าน
กล่าวถึงอนุมานได้ว่าน่าจะหมายถึงหน้าอกที่มีขนาดเล็กมาก

เมื่อเล่าเรื่องจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็นผู้หญิงที่มารองน้ำประปาใช้ แล้วเกิดทะเลาะ
กัน เรื่องจะยุติได้ก็ต่อเมื่อมีคนมาห้าม ดังที่เสฐียรโกเศศใช้สำนวนเปรียบเทียบไว้ว่า

ข้าพเจ้าจึงได้ว่าน่าน่าฟัง แล้วทะเลาะได้ตอบกันอย่างนี้ ไปยุติยอมแพ้
กันเมื่อไรเอาแน่ไม่ได้ เร็วก็นานก็มี สุดแต่มีคนมามุงดู ยิ่งนานคนก็มามุงดู
มากขึ้น ถ้ามีใครในหมู่ผู้มุงดูเป็น**ท้าวมาลีวราชว่าความ**ให้หรือไม่มีก็มาตรวจ
ห้องที่เข้ามาห้ามปรามเรื่องกยุดิลงแค่นั้น

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๖)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศเปรียบเทียบผู้ที่มามุงดู หรือตำรวจที่มาช่วยตัดสินความให้กับ
ผู้หญิงที่ทะเลาะกันกับสำนวนที่ว่า เป็นท้าวมาลีวราชว่าความ สำนวนนี้มีที่มาจากตัวละครใน
วรรณคดีไทยเรื่อง รามเกียรติ์ ท้าวมาลีวราชเป็นผู้ตัดสินความให้แก่พระรามและทศกัณฐ์เรื่องการ
แย่งนางสีดาอย่างยุติธรรม เรื่องจึงยุติลงได้ การเปรียบเทียบเช่นนี้สื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
อย่างดีคือ เรื่องทะเลาะกันจะยุติลงได้เมื่อมีผู้เป็นใหญ่ เป็นที่เคารพของทั้งสองฝ่ายมาตัดสินความ
ให้

และจากการศึกษาการใช้สำนวนในเรื่อง พื้นความหลัง จะสังเกตเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศใช้
สำนวนหลาย ๆ สำนวนในบริบทเดียวกันทั้งเพื่อบ่งชี้ ขยายความ หรือสรุปความที่ต้องการกล่าว
ในบริบทเดียวกันอีกด้วย เช่น

เมื่อพูดถึงคำว่ารณเมธเพราะคำนี้เองเป็นสื่อแนะให้นึกได้ นึกได้แล้ว
ความคิดก็เลื่อนลอยต่อไปอีก ถึงเรื่องราวและข้อความที่เล่าไปแล้วหรือจะ
เล่าไปข้างหน้า อาจพูดแล้วพูดอีกก็ได้โดยตนเองไม่รู้ตัว ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ก็ให้
อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย ไม่ใช่ว่าแกเกือบเกินแกแล้วยังอวดดี “ไม่ตักน้ำใส่
กะโหลกชะงอกดูเงา” ตนเองบ้าง ความจริงมิใช่เช่นนั้น เป็นเพราะลูกศิษย์
ขอร้องให้เล่าข้าพเจ้าก็พลอย “เออออห่อหมก” ไปด้วย เพราะเป็นเรื่อง
“นักเลงอดเพลงไม่ได้” ครั้นเล่าไป ๆ ตนเองก็เกิดสนุกต้องเจียดเอาเวลาที่
ไม่ว่างให้เป็นว่างขึ้น

(พื้นความหลังเล่ม๒:๔๒)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน ไม่ตักน้ำใส่กะโหลกชะงอกดูเงา หมายถึง ไม่ดูตัว
ของตัวเอง ไม่เจียมตัว (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๐:๒๐๙) เออออห่อหมก หมายถึง รับคำด้วยดี ตก
ลงด้วยดี (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๐:๖๘๑) นักเลงอดเพลงไม่ได้ หมายถึง มีนิสัยชอบแล้วก็อดอยู่
ไม่ได้ เมื่อชอบแล้วก็อดที่จะประพฤติไม่ได้ (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๐:๒๘๔) ในที่นี้หมายถึงมีนิสัย
ชอบเล่า ชอบให้ความรู้อยู่แล้ว ก็อดอยู่เฉยไม่ได้

เสฐียรโกเศศแสดงเหตุผลที่ต้องมีตำรวจเป็นชาวต่างชาติว่า

แม้กระนั้นเรื่องวิวาทตีกันเพราะด้วยเรื่องสุรานารีคงจะมีขึ้นบ่อย ๆ
เป็นประจำ ต้องร้อนถึงตำรวจเข้าไประงับจับกุม ถ้าใช้แต่ตำรวจที่เป็นคน
ไทยก็จะไม่สะดวกราบรื่นนัก เพราะส่งภาษาก็ไม่เข้าใจกัน ยิ่งกว่านั้นพวก
กะลาสีเหล่านั้นมักทะนงองอาจไม่สู้กลัวใคร เพราะถือว่าตนเป็นคนใน “สับ
เยก”(Subject) ต่างประเทศถ้ามีคดีขึ้นศาลกงสุลไม่ต้องขึ้นศาลไทย ความ
ลำบากมีดังนี้ จึงต้องใช้วิธี “หนามยอกเอาหนามบ่ง” จ้างชาวต่างประเทศ
มาเป็นตำรวจ สำหรับจับชาวต่างประเทศที่กระทำผิด ประพฤติตนเกะกะ
ทำความเดือดร้อนรำคาญแก่คนอื่น ไม่มีใครกล้าห้ามและปราบปราม
เพราะสมัยนั้นกลัวฝรั่งกัน ข้าพเจ้าเล่าเรื่องตอนนี้ ฝรั่งที่เกะกะก็หมายถึง
ฝรั่งชั้นกะลาสี ส่วนฝรั่งที่เป็นชั้นนายห้างก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ว่าจะ
เป็นผู้ตีทุกคนไป ที่เลวก็มีเหมือนกัน ไม่แปลกอะไรกับชาวไทย ถ้ากล่าว

เฉพาะสมัยนั้นมันก็ "ขนมพอสกับน้ำยา" เหมือนกัน

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๐๕)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน หนามยอกเอาหนามบ่ง หมายถึง ตอบโต้หรือแก้ด้วยวิธีการทำนองเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๒๕๐) สำนวนนี้ช่วยขยายให้เข้าใจถึงวิธีการตอบโต้กะล่ำที่มาสสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชน ด้วยการตอบโต้หรือแก้ด้วยวิธีเดียวกัน โดยการจ้างชาวต่างประเทศมาเป็นตำรวจคอยควบคุมดูแลความเรียบร้อยในหมู่กะล่ำ และจับกุมชาวต่างประเทศที่กระทำผิด เนื่องจากพวกนี้ถือว่าตนเป็นคนต่างประเทศ มักไม่เกรงกลัวตำรวจที่เป็นคนไทย ทั้งยังเป็นคนในสับแยกต่างประเทศ ไม่ต้องขึ้นศาลไทย และสำนวน ขนมพอสกับน้ำยา หมายถึง พอดีกัน มีอะไร ๆ ในสองฝ่ายเท่ากันไม่ดีหรือไม่มากไม่น้อยไปกว่ากัน ถูกหรือผิดเท่ากัน ใครจะดีกว่าใครไม่ได้ (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑:๗๐) สำนวนนี้ช่วยสรุปความสื่อความสื่อความหมายว่า มีเหมือน ๆ กัน ไม่มีใครดีมากกว่ากันทั้งฝรั่งและคนไทย ไม่ว่าจะขึ้นสูงหรือขึ้นต่ำที่มีทั้งดีและเลว ปะปนกัน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการทำศพ และแสดงความคิดเห็นถึงการทำศพพนมเมรุถ้าคนรวยทำก็ไม่มีปัญหาเดือดร้อน แต่ถ้าเป็นคนจนต้องการทำตามผู้มีฐานะมากก็ทำให้ตนต้องเดือดร้อน ดังที่ท่านกล่าวว่า

ถ้าเป็นศพของผู้มั่งคั่งมีอันจะกิน จะทำศพพนมเมรุกันอย่างนี้ก็พอทำเนา แต่ถ้าคนธรรมดา "ชักหน้าไม่ถึงหลัง" เห็น "เขาขึ้นคานหาเมามือประสานกัน" คือเอาอย่างคนอื่น ซึ่งมีฐานะสูงกว่าตน ก็กลายเป็นเรื่องทำศพชนิดที่เรียกว่า "คนตายขายคนเป็น"

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๐๕)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวน ชักหน้าไม่ถึงหลัง หมายถึง หาได้ไม่พอใช้ คือรายได้กับรายจ่ายไม่พอใช้ (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙:๗๖) ในที่นี้ช่วยขยายความให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ในที่นี้หมายถึง คนธรรมดา ที่หารายได้ไม่พอใช้ นอกจากนั้นยังใช้สำนวน เขาขึ้นคานหาเมามือประสานกัน โดยท่านได้อธิบายความหมายไว้ว่า "เอาอย่างคนอื่น ซึ่งมีฐานะสูงกว่าตน" ช่วยให้เข้าใจการกระทำของคนธรรมดาที่มีรายได้น้อยแต่ต้องการเอาอย่างคนอื่นที่มีฐานะสูงกว่า และใช้สำนวน คนตายขายคนเป็น หมายถึง ผู้ตายมีหนี้สินให้ผู้ที่อยู่ข้างหลังจำต้องรับผิดชอบ หรือต้อง

ทำศพให้ ทั้งที่ผู้อยู่ข้างหลังยากจนไม่มีเงิน หรือต้องไปกู้เงินเขามาทำศพเป็นงานใหญ่โต (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๙๖) ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความทั้งหมดที่กล่าวมาได้อย่างดี คือผู้ที่มีฐานะยากจน ไม่พอกินพอใช้ แต่ต้องการจัดงานศพให้มีหน้ามีตาเหมือนกับคนที่มีความดี ทำให้ผู้ที่มีชีวิตอยู่ข้างหลัง ต้องใช้หนี้สินที่ตนเองจัดงานศพให้เป็นเกียรติกับผู้ตายอย่างใหญ่โต

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีการทำศพในท้องถิ่นก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยท่านก็จะอธิบายประเพณีการทำศพ โดยใช้สำนวน มาประกอบให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพดังนี้

เมื่อสภาพของท้องถิ่นใด มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากแล้ว ผู้ไปช่วยงานก็คงเหลือแต่คำพูด ถ้าว่าในทางปฏิบัติก็เป็นแต่ผู้ไป “นั่งงาน” คือไปนั่งอยู่ในที่ซึ่งเขาจัดไว้ เพื่อเป็นเกียรติยศแก่เจ้าภาพเท่านั้น งานทำศพจึงกลายเป็นงาน คนตายขายคนเป็น ไป แต่ถูกอารมณ์เจ้าของงาน ซึ่งต้องการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของตน ครั้นเมื่อเสร็จงานแล้วก็ต้อง “ก่ายหน้าผาก”
(พื้นความหลังเล่ม๑:๕๖)

ตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวนว่า นั่งงาน โดยอธิบายความหมายไว้ว่า ไปนั่งอยู่ในที่ซึ่งเขาจัดไว้ เพื่อเป็นเกียรติยศแก่เจ้าภาพ สำนวนนี้ช่วยขยายความให้เข้าใจหน้าที่ของแขกที่เข้าไปร่วมงานศพในปัจจุบัน ที่เป็นแต่ผู้ที่เข้าไปนั่งร่วมงานเพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าภาพ ไม่ต้องไปช่วยเจ้าภาพทำกับข้าวเลี้ยงแขกดังเช่นในอดีต ส่วนสำนวน คนตายขายคนเป็น หมายถึง ผู้ตายมีหนี้สินให้ผู้อยู่ข้างหลังจำต้องรับผิดชอบใช้ หรือต้องทำศพให้ ทั้งที่ผู้อยู่ข้างหลังยากจน หรือต้องไปกู้เงินเขามาทำศพให้ เป็นงานใหญ่ (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑: ๙๕) ในที่นี้ช่วยขยายให้เข้าใจลักษณะการจัดงานที่จัดเพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าผู้ตาย และเพื่อหน้าตาของตนเอง ทำให้เจ้าภาพต้องต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เนื่องจากต้องการจะจัดงานศพเพื่อให้เป็นเกียรติแก่ผู้ตาย ทำให้ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการจัดงานศพ และใช้สำนวน ก่ายหน้าผาก ช่วยสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการจัดงานศพที่เกินกำลังความสามารถของตน ต้องมานั่งก้มใจ เพื่อจะต้องหาทางนำเงินชดเชยหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการจัดงานศพ

เมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวถึงท่านเจ้าคุณเดชาลิขิต ท่านไม่เพียงให้ความรู้เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของท่านเจ้าคุณเดชาลิขิตเท่านั้น ท่านยังกล่าวแสดงความคิดเห็นถึงลักษณะนิสัยของท่านเจ้าคุณเดชาลิขิตอีกด้วย ดังที่ท่านกล่าวว่า

ท่านเจ้าคุณเดชานุชิต สมุหเทศาภิบาลมณฑลปัตตานีเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ เท่าที่สังเกตเป็นผู้ที่ชาวมณฑลปัตตานีเห็นจะนับถือมาก เพราะท่านไม่ถือตัว เข้ากันได้ดีกับคนที่อยู่ใต้ปกครองของท่านอย่างเป็นกันเอง ท่านมีอารมณ์ร่าเริงและพูดอะไรขึ้น ๆ ข้าพเจ้าจึงเชื่อเอาเองว่า ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองคงจะชอบท่าน ข้าพเจ้าได้เล่าเรื่องของท่านไว้อีกเล็กน้อย ตอน “เมื่อข้าพเจ้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” นั้นแล้ว ข้าพเจ้าเล่ามาถึงตอนนี้ ความคิดก็เลื่อนลอยนึกไปถึงคำกล่าวที่เป็นภาษิตของเก่าที่ว่า “คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ” ที่คนอยู่ในใต้บังคับบัญชาแสดงกริยาอาการพินอบพิเทาด้วยความเกรงกลัว ว่าอะไรก็ว่าตามกัน แต่ในใจนั้นอาจเกลียดชังก็ได้ อาจเพราะไปกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของเขา แต่เขาอาจแสดงกริยาว่า “ต่อหน้าว่าพลับ ลับหลังว่าตะโก” ก็ได้ ที่กล่าวนี้ก็กล่าวแต่เฉพาะผู้บังคับบัญชาที่เป็นคนดี ทำงานตรงไปตรงมา ไม่ใช่ชายชนิดที่ “ซีก่อนใหญ่ให้เด็กเห็น” นายที่ถ่อมตัวเกินไปไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นผู้บังคับบัญชาอาจประสบเหตุการณ์อย่างที่ท่านว่า “เล่นกับหมา หมาเลียปาก” ก็ได้เหมือนกัน

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๔๓)

จากตัวอย่างนี้เสฐียรโกเศศใช้สำนวนในบริบทเดียวกันถึง ๔ สำนวนคือ คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ , ต่อหน้าว่าพลับ ลับหลังว่าตะโก, ซีก่อนใหญ่ให้เด็กเห็น, เล่นกับหมา หมาเลียปาก ท่านใช้ทั้ง ๔ สำนวนนี้อธิบายความที่ต้องการกล่าวได้อย่างดี เมื่อกล่าวถึงท่านเจ้าคุณเดชานุชิต ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่ได้รับความนับถือจากชาวปัตตานีเป็นอย่างมาก เพราะไม่ถือตัว และเข้ากับผู้อื่นได้ดี แต่ก็อาจจะมีทั้งคนที่รักและเกลียดท่านเจ้าคุณเดชานุชิตก็ได้ ดังที่เสฐียรโกเศศยกภาษิตมากล่าวว่า คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ หมายถึง คนที่รักเรานั้นมีน้อย แต่คนที่รักเรานั้นมีมาก (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๙๗) เนื่องจากในหมู่คนจำนวนมาก แต่ละคนต่างจิตต่างใจ การกระทำสิ่งใดลงไปบางคนอาจจะชอบใจหรือรู้สึกไม่พอใจก็ได้ และใช้สำนวน ต่อหน้าว่าพลับ ลับหลังว่าตะโก หมายถึง พูดกลับกลอก หลอกหลวง พูดแล้วไม่ทำตามทีพูด (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๒๐๔) ในที่นี้หมายถึง การแสดงกริยาว่าที่กลับกลอกหลอกหลวง ต่อหน้าเราอาจจะแสดงกริยาว่าที่เคารพบนอบต่อเรา แต่ภายในใจอาจจะรู้สึกเกลียดเราก็ได้ และในที่นี้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้อย่างดี เนื่องจากท่านได้กล่าวขยายความไว้ว่า “คนอยู่ในใต้บังคับบัญชาแสดงกริยาอาการพินอบพิเทาด้วยความเกรงกลัว ว่าอะไรก็ว่าตามกัน แต่ในใจนั้นอาจเกลียดชังก็ได้” นอกจากนี้ท่านยังใช้สำนวน ซีก่อนใหญ่ให้เด็กเห็น หมายถึง ทำอะไรที่เป็น

เองไม่ดีเป็นเรื่องชั่วร้ายเลวทราม โดยไร้ความละเอียดดูให้คนเห็น (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๗๗) กล่าวขยายความถึงลักษณะของนายที่ประพฤติปฏิบัติตนที่ไม่ดีให้ลูกน้องเห็น และใช้สำนวนเล่นกับหมา หมาเลียปาก หมายถึง ลอดตัวลงไปพูดจาเล่นหัวกับคนชั้นต่ำกว่า คนนั้นก็เลยดีเสมอ ทำลวนลามเอา (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๓๙: ๕๑๙) ขยายความถึงลักษณะของนายที่ชอบลอดตัวลงไปพูดเล่นกับลูกน้อง ทำให้ลูกน้องไม่เกิดความเกรงกลัว และพูดจาหรือทำลวนลามเอา

การใช้สำนวนเป็นลักษณะเด่นของการใช้ภาษาเพื่อความชัดเจนอีกประการหนึ่งของเสฐียรโกเศศ สำนวนที่ท่านเลือกใช้เป็นสำนวนที่คนทั่วไปที่คนเข้าใจความหมาย และรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เมื่อกล่าวถึงสำนวนนั้น ผู้อ่านจะเห็นภาพ และเข้าใจความหมายที่ท่านต้องการสื่อได้ทันที บางครั้งท่านก็ใช้สำนวนที่มาจากวรรณคดี (รามเกียรติ์) บางครั้งท่านก็ใช้สำนวนเก่า สำนวนยาก หรือผู้อ่านไม่คุ้นเคย ท่านก็จะอธิบายความหมายของสำนวนนั้นประกอบไปด้วย จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจความที่ต้องการกล่าวได้อย่างชัดเจน

สำนวนที่ท่านใช้ทั้งสำนวนทั่วไป สำนวนจากวรรณคดี สำนวนยาก หรือสำนวนเก่าเหล่านี้ ช่วยเน้นย้ำขยายความและสรุปความ ให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งสภาพสังคม สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ฯลฯ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าบางครั้งท่านเลือกใช้สำนวนหลายๆ สำนวนในย่อหน้าเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำความ สำนวนที่ท่านเลือกใช้จะเหมาะสมกับบริบท เพราะท่านมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนนั้น ๆ เป็นอย่างดี จึงทำให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย สำนวนที่ท่านใช้จึงเป็นสำนวนที่ท่านใช้จึงเป็นแบบอย่างแก่ชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

๓.๓ การใช้ประโยคยาว

จากการศึกษาเรื่อง *พื้นความหลัง* พบว่า ประโยคที่เสฐียรโกเศศเลือกใช้ส่วนมากนั้น จะเป็นประโยคยาว ประโยคยาวในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึง “ประโยคยาวที่มีการเชื่อมความต่อเนื่องกันโดยใช้คำเชื่อม หรือการใช้ประโยคซับซ้อน ซึ่งมีส่วนขยายส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค” (ดลฤทัย ขาวดีเดช , ๒๕๔๐: ๑๗๓) ช่วยขยายความให้รายละเอียดเรื่องราวและอธิบายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้ความที่ผู้เขียนต้องการกล่าวเรียงร้อยเป็นเรื่องราวเดียวกันได้อย่างดียิ่ง ประโยคยาวที่ใช้ในเรื่อง *พื้นความหลัง* แบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะคือ

- ๓.๓.๑ ประโยคที่มีคำเชื่อม
 ๓.๓.๒ ประโยคขนานความ
 ๓.๓.๓ ประโยคซ้ำโครงสร้าง

๓.๓.๑ ประโยคที่มีคำเชื่อม

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าเรื่อง **พื้นความหลัง** มีเนื้อหาที่อธิบายความรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม รวมทั้งอัตชีวประวัติของท่านเองด้วย เมื่อท่านให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ท่านจะแจกแจงให้รายละเอียด สรุปความ ขยายความ และเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายไม่สับสน เมื่อท่านใช้ประโยคยาว ท่านก็จะใช้คำเชื่อมประโยคย่อย ๆ เข้าด้วยกัน ช่วยให้ความที่กล่าวมีความสมบูรณ์ เป็นเหตุเป็นผล อธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ท่านจึงใช้คำเชื่อมอย่างหลากหลาย นววรรณ พันธุมเมธา (๒๕๒๗:๕๕) ได้กล่าวถึงคำเชื่อมไว้ว่า

คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรือระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับเหตุการณ์

และ นววรรณ พันธุมเมธา(๒๕๒๗:๕๔-๖๖) ยังได้แบ่งประเภทของคำเชื่อมตามความหมายเป็น ๑๗ ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมบอกเจ้าของ คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม คำเชื่อมบอกเครื่องมือ คำเชื่อมบอกแหล่ง คำเชื่อมบอกเวลา คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ คำเชื่อมบอกสิ่งกำหนด คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา คำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกผล คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมบอกการจำกัด คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (ดูคำจำกัดความหมายเพิ่มเติมได้ในหนังสือ **ไวยากรณ์ไทย** ของบรรจบ พันธุมเมธา, ๒๕๒๗:๕๔-๖๖)

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศใช้ประโยคยาว เป็นจำนวนมาก และเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อความได้อย่างชัดเจน ท่านจึงเลือกใช้คำเชื่อมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทช่วยเชื่อมโยงความในประโยคยาวให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุมีผล หรือบอกเรื่องราวต่าง ๆ ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อกล่าวถึงเหตุผลที่บิดาของท่านต้องอาศัยอยู่ในบริเวณโรงเลื่อยจักรบอร์เนียว ที่ ^{๑๕๔}
ทำงาน ท่านก็ให้เหตุผลไว้ว่า

ที่ต้องอยู่ประจำ ข้าพเจ้าคิดว่าคงมีบ้านอยู่ห่างไกลจากที่ทำงาน
จะไปทำงานเข้าไปเย็นกลับคงไม่สะดวก และไม่ทันเวลาทำงานด้วย
เพราะการคมนาคมสมัยนั้น ตามปรกติที่สะดวกก็ต้องไปเรือแจว
เรือพายตามลำน้ำเจ้าพระยาแต่เช้า

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๙๙)

คำเชื่อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้สัมพันธ์กัน เมื่อต้องการให้
รายละเอียดมากยิ่งขึ้น ท่านก็ใช้คำเชื่อม ว่า เมื่อต้องการเชื่อมโยงให้ต่อเนื่องกันท่านก็ใช้
คำเชื่อม และ เมื่อท่านต้องการให้เหตุผลท่านก็ใช้คำเชื่อม เพราะ...ก็ ช่วยขยายความให้
รายละเอียดถึงเหตุผลที่บิดาของท่านต้องอาศัยอยู่ในบริเวณโรงเลื่อยจักรบอร์เนียว ที่ทำงานได้
อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เรื่องพงศาวดารจีน เคยเป็นเรื่องที่ค้นทั่วไปนิยมอ่านมาก โดยเฉพาะผู้ชาย เมื่อมีคนอ่าน
จำนวนมากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ก็แข่งขันกันลงพิมพ์เรื่องพงศาวดารจีน และตีพิมพ์หนังสือประเภท
นี้ออกมาจำหน่าย และเมื่อมีจำหน่ายมาก แต่ลักษณะเรื่องคล้ายคลึงกันทำให้คนอ่านเบื่อ และเลิก
นิยมอ่านหนังสือประเภทนี้ไป ดังที่เสฐียรโกเศศกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ส่วนเรื่องที่ลงในหนังสือพิมพ์ประจำวัน ทางหนังสือพิมพ์ก็ถ่ายเรื่องที่
ลงในหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว เป็นเล่มหนังสือ ก็ปรากฏว่าขายได้ดี จึงมีผู้แปล
และตีพิมพ์พงศาวดารจีนเป็นเอกเทศ ซึ่งไม่เคยลงในหน้าหนังสืออยู่ก่อนออก
จำหน่าย แต่ในที่สุดเมื่อมีผู้ซื้อไปอ่านอิมตัวแล้ว เพราะมีรูปเรื่องคล้าย ๆ กัน
แทบทุกเรื่องไม่มากก็น้อย คนก็เลิกอ่านหนังสือประเภทนี้ไปเอง

(พื้นความหลังเล่ม ๔:๑๘๗)

การใช้ประโยคยาวในบริบทนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำเชื่อมหลายลักษณะในการเชื่อมโยง
ประโยคให้เป็นประโยคเดียวกัน เมื่อต้องการเชื่อมความที่คล้ายตามกัน เป็นเหตุเป็นผลกัน ท่านก็

ใช้คำเชื่อม **ก็...จึง** และเมื่อต้องการเชื่อมความที่คล้ายตามกัน ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **และ** เมื่อขยายความให้สัมพันธ์กันจะใช้คำเชื่อมว่า **ซึ่ง** และเมื่อจะสรุปผลที่เกิดขึ้น ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **แต่ในที่สุด** และใช้คำเชื่อมโยงเหตุผลว่า **เพราะ...ก็** คำเชื่อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้สัมพันธ์กัน และช่วยขยายความให้รายละเอียดถึงเหตุผลที่ทำให้เรื่องพงศาวดารจีน ไม่เป็นที่นิยมของคนในสังคมให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในอดีตคนไทยมักจะตั้งบ้านเรือนอยุธยาแม่น้ำลำคลอง น้ำก็อกจึงไม่มีความจำเป็นคนทั่วไป ยกเว้นบางแห่งที่มีผู้คนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นและไม่ติดแม่น้ำ ดังที่ท่านกล่าวว่า

ที่เป็นเช่นนี้ ก็ด้วยเหตุในท้องที่อื่น ๆ นอกจากลำเพ็ญ ส่วนใหญ่ราษฎรตั้งบ้านเรือน ไม่สู้หนาแน่นถึงกับเบียดเสียดกัน และตามปกติ ก็ตั้งบ้านเรือนอยุธยาแม่น้ำลำคลองกันทั้งนั้น **เพราะ**กรุงเทพฯ สมัยนั้น มีคลองใหญ่คลองน้อยเชื่อมต่อกันตลอด ท้องที่ตอนใดหากไม่มีลำคลอง **ถ้าจำเป็นก็อาจขุดเป็นคลองเป็นเหมืองเป็นลำรางเข้าไปถึงได้ไม่ยาก ในที่สุดจะขุดเป็นบ่อเพื่อมีน้ำใช้ได้สะดวก ก็อาจทำได้ไม่ลำบาก**

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๒๖)

การใช้ประโยคยาวในบริบทนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำเชื่อมหลายลักษณะในการเชื่อมโยงประโยคให้เป็นประโยคเดียวกัน เมื่อเชื่อมโยงประโยคที่คล้ายตามกันได้แก่ **และ** และเมื่อเชื่อมโยงประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล ก็จะใช้คำเชื่อมว่า **ก็...เพราะ** และถ้าเชื่อมโยงประโยคที่เป็นเงื่อนไขที่คล้ายตามกัน ก็จะใช้คำว่า **หาก ถ้า... ก็** และเมื่อกล่าวสรุปความสุดท้าย ท่านใช้คำว่า **ในที่สุด** และ เมื่อบอกจุดมุ่งหมาย ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **เพื่อ...ก็** คำเชื่อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และช่วยขยายความให้รายละเอียดถึงเหตุผลที่ทำให้เรื่องพงศาวดารจีน ไม่เป็นที่นิยมของคนในสังคมให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่อสันนิษฐานถึงที่มาของคำว่า **หมาตา** เสฐียรโกเศศได้ศึกษาค้นคว้าที่มาของคำนี้ด้วยการสอบค้นจากพจนานุกรม ดังที่ท่านกล่าวว่า

ข้าพเจ้าทั้งเรื่องที่เคยนี้กันอย่างนี้มานานจนลืม มาเมื่อวานนี้ (วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘) ไปประชุมที่ราชบัณฑิตยสถานนึกขึ้นได้ว่ากำลังกะไว้

จะกล่าวถึงเรื่องตำรวจสมัยก่อน จึงลองเปิดค้นดูในพจนานุกรมมลายู-อังกฤษ Blagden ก็พบคำว่า หมาตา ในภาษามลายู ซึ่งตามปกติแปลว่า นัยน์ตา แต่ แปลเป็นอื่นได้อีกหลายอย่าง และในความหมายเหล่านี้ มีอยู่ความหมายหนึ่ง ให้คำแปลไว้ว่า policeman คือ โปลิส จึงเชื่อได้ว่า หมาตา เป็นคำมาจากภาษามลายู เท่าที่ปรากฏพบ เพราะมลายูอาจได้คำนี้จากภาษาอื่นอีกต่อหนึ่ง ก็ได้

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๙๘)

การใช้ประโยคยาวในปริบทนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำเชื่อมหลายลักษณะในการเชื่อมโยงประโยคให้เป็นประโยคเดียวกัน เมื่อท่านต้องการให้รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ถึงที่มาของคำว่า หมาตา ท่านก็ใช้คำเชื่อมโยงข้อความ ว่า และเมื่อต้องการเชื่อมโยงความที่เป็นเหตุเป็นผล ท่านก็จะใช้คำว่า จึง...ก็ และใช้คำเชื่อมขยายความว่า ซึ่ง เมื่อต้องการกล่าวถึงความที่ขัดแย้งกัน ท่านก็ใช้คำว่า แต่ และเมื่อกล่าวถึงความที่คล้อยตามกันก็จะใช้คำว่า และ เมื่อท่านสันนิษฐานถึงที่มาของคำว่า หมาตา โดยค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ท่านก็สรุปถึงที่มาของคำนี้ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ โดยใช้คำเชื่อมว่า จึง เพราะ คำเชื่อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และขยายความให้รายละเอียดในการสันนิษฐานถึงที่มาของคำว่า หมาตา ให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อกล่าวถึงเหตุผลที่เมื่อเผาต้องมีการแหวกกันโลง เนื่องมาจาก

โดยเหตุที่เชิงตะกอนสำหรับเผาเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เมื่อเผาไฟก็ จะเผาไหม้แต่ตอนส่วนกลาง ส่วนที่ยื่นล้ำออกมาตอนหัวและท้ายของโลง จะไม่ถูกเผาไฟเผาให้ไหม้ได้ง่าย เพราะฉะนั้นเขาจึงแหวกกันโลงเป็นช่อง เพื่อเปลวไฟเข้าไปแลบเผาถึงศพได้สะดวก และส่วนของร่างกายที่ต้องเผามักกินเวลาเผานานจนกว่าจะไหม้หมด ก็คือส่วนท้อง ซึ่งมีเครื่องในของคนคือตับ ไต ไส้พุง

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๖๙)

การใช้ประโยคยาวในปริบทนี้ เสฐียรโกเศศใช้คำเชื่อมหลายลักษณะในการเชื่อมโยงประโยคให้เป็นประโยคเดียวกัน เมื่อท่านให้เหตุผลถึงสาเหตุที่ต้องแหวกกันโลง ท่านก็ใช้คำเชื่อม

แสดงเหตุคือ **โดยเหตุที่** และเมื่อกล่าวถึง และเมื่อจะสรุปผลของการกระทำท่านก็ใช้คำเชื่อมให้เหตุผลว่า **เพราะฉะนั้น...จึง** และเมื่อบอกจุดมุ่งหมายของการแหวกกันโลง ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **เพื่อ** เมื่อเชื่อมโยงความที่คล้ายตามกัน ท่านก็ใช้คำเชื่อมโยงความว่า **และ** และเมื่อท่านกล่าวถึงเวลาการเผาศพที่ต้องใช้เวลานาน ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **จนกว่า** สุดท้ายเมื่อต้องการบอกเนื้อความ ท่านก็ใช้คำเชื่อมว่า **ก็คือ คือ** คำเชื่อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และช่วยขยายความให้รายละเอียด เมื่อให้เหตุผลที่เมื่อเผาศพต้องมีการแหวกกันโลงให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาการใช้ประโยคยาวที่ใช้คำเชื่อม จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศเลือกใช้ประโยคยาวเป็นส่วนมากเพื่ออธิบายความให้รายละเอียดที่ท่านต้องการกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ และความรู้ด้านต่าง ๆ ความชัดเจนที่เกิดขึ้นเกิดจากความสามารถในการเลือกใช้คำเชื่อมที่ถูกต้องช่วยบอกเนื้อความ บอกความคล้ายตาม บอกเหตุ บอกผล บอกเวลา บอกการจำกัด จุดมุ่งหมาย บอกความให้เลือก บอกการเปรียบเทียบ ช่วยเชื่อมความในประโยคให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ร้อยเรียงความที่ต้องการกล่าวให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างผสมผสานกลมกลืน ทำให้อ่านได้อย่างราบรื่นไม่ติดขัด ทั้งยังแสดงความเป็นเหตุเป็นผล ช่วยเชื่อมโยงความในประโยคให้เป็นลำดับขั้นตอน ขยายความให้รายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อให้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และวรรณกรรม อีกทั้งจะสังเกตเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศใช้คำเชื่อมโยงประโยคมากกว่า ๒ ประเภทขึ้นไป ยิ่งประโยคมีความยาวมากเท่าใด ก็ยิ่งต้องใช้คำเชื่อมมากขึ้นเท่านั้น ใช้ร้อยเรียงความให้เป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างราบรื่น

๓.๓.๒ ประโยคยาวขนานความ

นอกจากการใช้ประโยคยาวที่มีการใช้คำเชื่อมแล้ว จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศยังใช้ประโยคยาวที่มีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือ ประโยคขนานความท่านจะใช้ประโยคที่มีเนื้อความมากกว่าหนึ่งประโยค ไม่จบความในประโยคเดียว แต่จะมีอีกประโยคตามมาเพื่อให้จบความ โดยจะมีคำขนานความรับกันระหว่างทั้งสองประโยค เช่น **ฉันใด...ฉันนั้น เมื่อใด...เมื่อนั้น สิ่งใด...สิ่งนั้น อย่างใด...อย่างนั้น** เป็นต้น เพื่อช่วยเน้นย้ำเพิ่มน้ำหนักความที่ต้องการกล่าวให้โดดเด่นชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งแสดงความคิดเห็นของเสฐียรโกเศศที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ อีกทั้งยังสร้างความสอดคล้องกลมกลืน เกี่ยวพันต่อเนื่องกันเช่น

สมัยก่อนยังไม่มีน้ำประปาใช้กันทั่วไป จะมีเฉพาะแห่งเท่านั้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

ข้าพเจ้ากล่าวว่าแต่ก่อนเมื่อใช้น้ำก็ตักเอามาจากในคลอง แต่ก็ไม่ใช่ดวง
 นักถ้าอยู่กันหนาแน่นและไม่ได้ยืมน้ำ เช่นในตรอกสำเพ็ง จึงได้เกิดมีโรงสูบน้ำ
 ขึ้นที่ริมแม่น้ำข้างศาลเจ้าโจซ็อง ตั้งเป็นถังใหญ่สูบน้ำขึ้นไปพัก ๒ ถัง แล้วระบาย
 น้ำไปที่ต่าง ๆ ในสำเพ็งอย่างประปรายเดี๋ยวนี้ เรียกกันว่า โรงสูบน้ำเจ้าพระยา
 โชฎึกฯ น้ำที่สูบขึ้นมาคือน้ำในแม่น้ำลำคลอง มีสภาพอย่างใดเมื่อจ่ายไปยัง
 บ้านต่าง ๆ ก็มีสภาพอย่างนั้น แต่ก็ยังดีกว่าไม่มี

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๐๓)

คำขานความ อย่างใด...อย่างนั้น ช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพน้ำที่สูบขึ้นมาจาก
 คลองได้อย่างชัดเจน คือน้ำประปาที่สูบขึ้นมาจากแม่น้ำลำคลองในอดีตนั้น จะไม่มีการกลั่นกรอง
 ใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อสูบขึ้นมาจากแม่น้ำลำคลองมีสภาพอย่างใด เมื่อจ่ายไปตามบ้านเรือนก็มีสภาพ
 อย่างนั้นคือ มีสภาพเช่นเดียวกับเมื่อสูบขึ้นมาจากแม่น้ำลำคลอง

เมื่อกล่าวถึงสภาพบ้านเมืองบริเวณที่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง ที่มีกองขยะขนาดใหญ่
 มาก ท่านก็จะเน้นความให้เห็นชัดเจนดังนี้

ย้อนกลับมาเล่าเรื่องที่ไม่น่าจะเล่ากันใหม่ ที่ใดอยู่ห่างไกลจากแม่น้ำ
 ลำคลองและเป็นที่ตั้งเวจสาธารณะ ถ้าเป็นที่มีคนอยู่มาก อย่างในเขตสำเพ็ง
ที่นั่นก็มีขนาดใหญ่โตโอฬารเอากันทีเดียว

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๓๓)

คำขานความ ที่ใด...ที่นั่น ช่วยเน้นย้ำสื่อความถึงบริเวณสถานที่ที่ต้องการกล่าว ให้
 ผู้อ่านเข้าใจสภาพบ้านเมืองในบริเวณนั้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สถานที่ใดที่อยู่ห่างไกลจากแม่น้ำ
 ลำคลอง และเป็นที่ตั้ง้วมสาธารณะ ก็จะมีกองขยะที่มีขนาดใหญ่มาก เนื่องจากในอดีตการ
 สุขาภิบาลยังไม่เจริญก้าวหน้า ไม่มีเจ้าหน้าที่เทศบาลลงไปกำจัดเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้คำ
 ขานความ ที่ใด...ที่นั่น ยังช่วยแสดงให้เห็นว่าเนื้อความเกี่ยวพันต่อเนื่องสอดคล้องกลมกลืนกัน
 ได้เป็นอย่างดีอีกด้วยว่า เนื่องจากมีคนมากจึงมีขยะมากตามไปด้วย

เมื่อกล่าวถึงความสภาพความเป็นอยู่ระหว่างอดีตและปัจจุบัน ว่าแตกต่างกันมาก ท่านก็จะให้เหตุผลดังนี้

สมัยก่อนความสนุก ความอร่อย มีลักษณะอย่างง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน เหมือนอย่างสมัยปัจจุบัน แต่ความสนุกความอร่อยในสมัยก่อนมีมากกว่าสมัยนี้ ด้วยไม่มีกันทุกเมื่อเชียววัน ซึ่งทำให้เบื่อง่ายเพราะด้วยความจำเจต้องแสหาที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่อยู่ตลอดเวลา สิ่งทีล่อตายวนใจยั่วให้อยากเมื่อก่อนและเมื่อนี้ก็มีเหมือนกัน แต่ก็มีกันตามส่วนแห่งความเจริญ ยิ่งเจริญ **เท่าใด** ความรุนแรงก็ยิ่งเจริญตาม **เท่านั้น**

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๕๕)

คำขนานความ **เท่าใด...เท่านั้น** ช่วยเน้นย้ำและเชื่อมโยงความทั้งสองส่วนให้มีความสัมพันธ์กัน ทำให้ผู้อ่านจะเข้าใจได้ดีว่ายิ่งมีความเจริญมาก สิ่งยั่วยาก็ยิ่งมีมากขึ้นตามมา

เมื่อกล่าวถึงชีวิตประวัติของท่าน ท่านได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่สามารถทำงานที่ได้รับสั่งจากอธิบดีสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ท่านก็จะเน้นความดังนี้

เป็นอันว่างานที่อธิบดีทรงสั่งให้ข้าพเจ้าทำ จนสำเร็จสมประสงค์ตามที่ทรงมุ่งหมายไว้ในตัว ข้าพเจ้าก็ลุล่วงไปได้เรียบร้อยทันเวลา ปลดเปลื้องความวิตกกังวลของอธิบดีไปได้ ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกเป็นสุขใจสบายใจ อันจะหาไม่ได้แก่ผู้ซึ่งไม่ต้องทำอะไร เราจะกินอาหารได้อย่างเอร็ดอร่อย แม้อาหารนั้นจะเป็นสิ่งสามัญ ซึ่งเคยรับประทานอยู่ทุกวันก็ต่อเมื่อมีความหิว เหตุนี้เราจะรู้สึกเป็นสุขใจก็ต่อเมื่อได้ฉวยกับความทุกข์ยาก และความลำบากมาแล้ว ยิ่งยากยิ่งลำบาก **เท่าใด** ถ้าทำสำเร็จลุล่วงไปได้ก็มีความสุขยิ่งขึ้น **เท่านั้น** เป็นเครื่องตอบแทนอันล้ำค่าอยู่ในตัว

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๘๖)

คำขนานความ **เท่าใด...เท่านั้น** ช่วยเน้นย้ำและเชื่อมโยงความทั้งสองส่วนให้มีความสัมพันธ์กัน ประกอบกับคำว่า **ยิ่ง** ทำให้เน้นมากขึ้นว่า ยิ่งลำบาก ยิ่งมีความสุข

โลกปัจจุบันมีการเชื่อมโยงติดต่อสัมพันธ์กันจึงมีการปะปนกันทางเชื้อชาติหรือวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ มาใช้ในวัฒนธรรมของตน ท่านก็จะเน้นย้ำความให้ชัดเจนดังนี้

คนเกิดมา ไม่ว่าจะป็นชาวชนประชาชาติใด เมื่อได้ชื่อว่า เป็นชาติมีอารยธรรมเป็นความเจริญแล้ว ที่จะไม่มืเลือดเนื้อเชื้อไข เป็นพันธู์ผูกผสมเป็นหาไม่ได้แน่ ๆ ในโลกปัจจุบันนี้ และการผสมกันนี้ไม่ใช่แต่เรื่องเชื้อชาติเท่านั้น แม้วัฒนธรรมไม่ว่าของชนชาติใด ก็เป็นของผสมในทำนองเดียวกัน ยิ่งเจริญและมีการวิสาสะอย่างใกล้ชิด มากขึ้นเพียงใด ก็ต้องมีผสมกันมากขึ้นเพียงนั้น

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๙)

คำขนานความ เพียงใด...เพียงนั้น ช่วยเน้นย้ำและเชื่อมโยงความทั้งสองส่วนให้มีความสัมพันธ์กันว่าชาติที่เจริญแล้ว ก็ต้องมี การผสมกันทั้งเชื้อชาติและวัฒนธรรม ยิ่งมีความเจริญและมีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น ก็ต้องมี การผสมกันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมากขึ้น

นอกจากการใช้ประโยคขนานความจะช่วยเน้นย้ำ เชื่อมโยงความทั้งสองส่วนให้สัมพันธ์กันแล้ว การใช้ประโยคยาวที่มีการขนานความยังแสดงการเปรียบเทียบ ช่วยเน้นย้ำความที่ต้องการกล่าวเปรียบเทียบให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเช่น

เมื่อกล่าวถึงเรื่องราวที่พระองค์เจ้าพร้อมพงศ์ฯ อธิบดีกรมศุลกากร และพระยาอินทรมนตรี อธิบดีกรมสรรพากร ผู้ช่วยกรมสรรพากร กรมเงิน และคนอื่นที่รับราชการมานานถูกปลดออกจากตำแหน่งเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ท่านก็เล่าว่า

ท่านทั้งสองนี้ถูกปลดจากตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ใหม่ ๆ ตลอดทั้งปลดผู้ช่วยอธิบดีกรมศุลกากร กรมสรรพากรและกรมเงินด้วย และรวมทั้งคนอื่น ๆ ซึ่งอาจไม่ชอบหน้าอีกด้วย ในฐานะรับราชการมานาน ที่ไม่ชอบหน้า ที่จะเห็นว่าผู้ซึ่งทำงานในกรมเหล่านี้ จะต้องรวยทุกคน เป็นลักษณะเดียวกับที่เห็นผู้ใดร่วมอยู่ในวงนักขี่ม้า หรือในหมู่่นักเลงผู้หญิงก็เหมาเอาไว้ก่อนว่า ผู้นั้นจะต้องเป็นคนขี่ม้าหรือเป็นนักเลงผู้หญิงด้วย เหมือนกับเมียที่ขี่หนึ่งอย่างจัดพอมีใครเขา

เอาแกงมาให้คุณผู้ชาย เพียงเท่านี้ก็เชื่อเสียแล้วว่าคงไปมีเมียไว้ที่ไหนอีก พอคุณผู้ชายกลับมาจากงาน ยังไม่ทันถอดเสื้อผ้า ก็กราดเข้าตบหัวทันทีโดยไม่ได้ซักถามข้อเท็จจริงกันเสียก่อนสักนิดเดียว ข้าพเจ้าอยากจะทำเปิดชื่อคุณผู้ชายและคุณผู้หญิงที่หึงจัด และรวมทั้งผู้คิดอุบายให้สาวใช้นำแกงไปให้ แต่ก็ไม่อยากเปิดเผยว่านี่คือใคร และทั้ง ๓ นี้ก็ตายไปนานแล้วนี่ **จันโต** ที่ถูกปลัดกัน “กราวรูต” ก็ **จันนั้น**

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๘๙)

คำขนานความ **จันโต...จันนั้น** ช่วยเน้นย้ำความที่ต้องการกล่าวเปรียบเทียบการถูกปลัดของ พระองค์เจ้าพร้อมพงศ์ฯ อธิบดีกรมศุลกากร และพระยาอินทรมนตรี อธิบดีกรมสรรพากร ผู้ช่วยกรมสรรพากร กรมฝิ่น และคนอื่นที่รับราชการมานานให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ท่านได้เปรียบเทียบผู้ที่ถูกปลัดได้เห็นภาพว่าเหมือนสามีที่ไม่มีความผิดอะไร และคนที่ปลัดจากราชการคือ ภรรยาหึง เมื่อเปรียบแล้วก็ใช้คำขนานความ **จันโต...จันนั้น** มาสรุปเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความที่กล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อกกล่าวถึงการเขียนคำในสมัยโบราณที่เขียนคำว่า สุข แทนคำว่า สุข ท่านก็อธิบายว่า

เหตุใดในโบราณท่านจึงเขียนเป็นสุข ส-คอ ท่านตอบว่า “ ฮี สุข ส-คอ เป็นสุขไทย สุข ส-ลอ เป็นสุขแขก” ท่านพูดและอธิบายย่อๆ เพียงเท่านี้เราก็อ้างอิงไม่เข้าใจว่าท่านหมายความว่าอะไร เดียวนี้เรารู้แล้วว่าท่านหมายความว่าอย่างไร ถ้าจะเปรียบก็เหมือนเราได้เมียเป็นแขก เมื่อมาอยู่กับเราเรื่องที่จะแต่งตัวเป็นแขกอย่างเดิมมีใส่ตุ้มหูที่จุมูกเป็นต้น ก็คงจะเปลี่ยนใหม่กลายเป็นมาแต่งตัวอย่างไทย ถ้ากลับกันแขกได้เมียไทยและพาเมียไทยไปอยู่เมืองแขก คราวนี้เมียไทยของแขกคนนั้นก็จะต้องแต่งตัวเป็นแขกนี่ **จันโต** คำที่เราเอามาจากภาษาอื่น ๆ ก็มี **จันนั้น**

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๒๘)

คำเชื่อม **จันโต...จันนั้น** ช่วยเน้นย้ำความที่ต้องการกล่าวเปรียบเทียบให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ช่วยอธิบายความข้อความที่ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเคยกล่าวถึงเรื่องการเขียนคำว่า สุข เป็น สุข ที่กล่าวเพียงย่อ ๆ ว่าเป็นของไทยหรือของแขกเท่านั้นให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น คือเปรียบ

เหมือนกับการมีภรรยาเป็นคนแขก เมื่อมาอยู่ในเมืองไทยก็ต้องเปลี่ยนเครื่องกายตามแบบของไทย แต่กลับกันถ้าแขกพากรรยาที่เป็นคนไทยไปเมืองแขก ก็ต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายตามแบบแขกเช่นเดียวกับการยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทยก็ต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปเช่นเดียวกัน การใช้คำขนานความ **จันโต...จันนั้น** จึงเป็นการสรุปเน้นย้ำความให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อกล่าวถึงการรับภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้เป็นคำไทย ช่วยให้ภาษาไทยมีความเจริญงอกงามขึ้น ท่านก็อธิบายว่า

เรื่องอย่างนี้ไม่ใช่มีแต่เฉพาะภาษาไทย ภาษาอื่นก็มีลักษณะทำนองเดียวกันเพราะฉะนั้นภาษาไทยที่เจริญงอกงามขึ้นได้ ก็เพราะได้คำจากภาษาอื่นมาเป็นกำลังหนุนให้มีความเจริญ และเราก็ถือคำต่างประเทศเหล่านี้ เป็นคำไทยโดยสมบูรณ์ ถ้าคำที่ได้นับเข้ามาเป็นของเรา ไม่ใช่เข้ามาทำลายคำเดิมในภาษาไทย แต่มาช่วยส่งเสริมให้ความงอกงามขึ้นในภาษา **นี้มีจันโต** เมื่อว่าในทางธรรมชาติ เกี่ยวกับความรู้วิชานิเวศวิทยา (Ecology) หรือทางสังคมและทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิชามานุษยวิทยา และสังคมวิทยา **นี้ก็มียันนั้น**

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๖๕)

คำขนานความ **จันโต...จันนั้น** ช่วยในการสื่อความที่ต้องการเปรียบเทียบการรับคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทย แล้วช่วยเสริมให้เกิดความงอกงามขึ้นในภาษา กับ เรื่องที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยา หรือทางสังคม และทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยาก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน การใช้คำเชื่อมช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความทั้งสองส่วนได้อย่างชัดเจน และเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดเห็นของผู้เขียน

จากการศึกษาการใช้ประโยคขนานความ จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศใช้ประโยคยาวที่มีการขนานความเพื่อเปรียบเทียบเน้นข้อความที่ต้องการกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น แสดงความเป็นเหตุเป็นผล และเป็นความที่คล้องตามกันเช่น **จันโต...จันนั้น เท้าโต...เท้านั้น ทีโต...ทีนั้น เพียงโต...เพียงนั้น** ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความที่ต่อเนื่องกันได้ดีว่ามีอะไรเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล บางครั้งก็ใช้การบรรยายหรืออธิบายให้ความรู้ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นจริง แล้วใช้ประโยค

ขนานความมาสรุปความอีกครั้งหนึ่ง ก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งประโยคยาวที่มี
การขนานความยังสร้างความไพเราะให้กับความที่กล่าวได้อย่างดีอีกด้วย ดังที่จะกล่าวต่อไปในบท
ที่ ๔

๓.๓.๓ ประโยคยาวซ้ำโครงสร้าง

ประโยคยาวซ้ำโครงสร้างของวลีหรือประโยคคือ ประโยคที่มีการซ้ำโครงสร้างของวลี หรือ
ประโยค ช่วยเน้นย้ำความที่ผู้เขียนต้องการกล่าวให้มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเนื้อความที่
กล่าวถึงนั้น จะสื่อความหมายไปในทางเดียวกันแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อความทั้งสองส่วนที่
เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันได้อย่างดี ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวถึงลักษณะนิสัยของท่านในวัยเด็กที่มีความเกเรมาก

จำได้ว่าความเกะกะเหรกของข้าพเจ้า ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับความ
เดือดร้อนเสมอ คำว่าก็แล้วเขียนดีก็แล้ว ก็ไม่ได้ผล ห้ามไม่ให้ออกนอก
เขตบ้านก็ไม่สำเร็จในที่สุดถึงกับต้องล่ามโซ่ก็ไม่สำเร็จอีก

(พื้นความหลังเล่ม๑:๘๙)

จะเห็นได้ว่าข้อความที่ปรากฏในโครงสร้างของวลีหรือประโยคนี้สื่อความหมายไปในทาง
เดียวกัน จำแนกแจกแจงให้เข้าใจการกระทำของบิดามารดาของท่านทั้ง คำว่า เขียนดี ห้าม
ไม่ให้ออกนอกเขตบ้าน จนถึง ล่ามโซ่ ก็ไม่ได้ผล ก็ไม่สำเร็จ นอกจากนี้ผู้เขียนซ้ำโครงสร้าง ๒
ลักษณะคือ ก็แล้ว...ก็แล้ว และ ก็ไม่ได้ผล ...ก็ไม่ได้ผล ก็ไม่สำเร็จ การซ้ำโครงสร้างช่วยจำแนกแจกแจงและ
เน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะนิสัยของเสฐียรโกเศศในวัยเด็กที่มีความเกเร ดื้อรั้นเป็นอย่างมาก จน
แม้ญาติผู้ใหญ่จะทำโทษด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งเขียน, ตี, ล่ามโซ่ อะไร ๆ ก็แล้ว แต่ก็ยังไม่เปลี่ยนนิสัย
เสียที่

เมื่อกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพบ้านเมืองบริเวณถนนชอยเดโชระหว่างอดีตและ
สมัยหลังที่มีความเจริญขึ้น

พื้นที่ซึ่งแต่เดิมกลางแห่งเป็นสวนเป็นที่ว่าง และมีหญ้าขึ้นรกเป็นพง
ก็กลายเป็นบ้านเรือนไปหมด ถนนซึ่งเคยมืดตื้อในเวลาค่ำคืน ก็สว่างไสวด้วย

แสงไฟฟ้า ที่ซึ่งเคยเงียบก็กลายเป็นที่ไม่เปลี่ยวเหมือนแต่ก่อนอีกต่อไป รวม
ความว่าอะไร ๆ ก็เป็นความเจริญก้าวหน้าทั้งนั้น

(พื้นความหลังเล่ม ๒ : ๑๕)

จะเห็นได้ว่าความที่กล่าวถึงในข้อความข้างต้นนี้ ช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความ
เปลี่ยนแปลงของสภาพบ้านเมืองบริเวณถนนซอยเดโชระหว่างอดีต และปัจจุบันได้อย่างชัดเจน
จากเดิมที่เคยเป็นที่ว่างเปล่า มีแต่หญ้าขึ้นรก ปัจจุบันก็กลายเป็นที่ที่เต็มไปด้วยบ้านเรือน ถนนที่
เคยมืดก็สว่างไสวด้วยแสงไฟ ที่ที่เคยเงียบก็ไม่เปลี่ยวเหมือนในอดีต จะเห็นได้ว่าความในประโยค
ทั้งสองส่วน จะสื่อความที่ตรงข้ามกัน โดยซ้ำโครงสร้างประโยคคือ ซึ่ง...ก็ ถึง ๓ แห่ง ประกอบกับ
การใช้คำว่า กลายเป็น จึงช่วยเน้นย้ำให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสภาพบ้านเมืองบริเวณถนนซอย
เดโชระหว่างอดีตและปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

เมื่อกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีความแตกต่างไปจากอดีต ในเรื่องเกี่ยวกับการ
การฝึกหัดลูกหลานให้ว่ายน้ำที่ในอดีตเด็กสามารถฝึกหัดว่ายน้ำบริเวณหน้าบ้านของตนได้ ผิดกับ
สภาพความเป็นอยู่ของเด็กในปัจจุบัน

ส่วนเด็กคนชั้นสามัญ อาจหัดว่ายน้ำเองได้ในสระและลำคลอง ซึ่งยังมีเหลือ
อยู่ใกล้บ้าน ถ้าไม่มีกั้นใจ หรือไม่ที่ไหนมีน้ำพอ ก็ใช้ที่นั่นเล่นน้ำ แต่ก็ไม่น่าจะอาบ
ไม่น่าจะว่ายน้ำกันเลยด้วยน้ำที่มีอยู่มันไม่ใสสะอาดเหมือนเมื่อก่อน

(พื้นความหลังเล่ม ๑ : ๖๓)

เมื่อผู้เขียนกล่าวว่า ไม่น่าจะอาบ ไม่น่าจะว่ายน้ำ ด้วยการซ้ำโครงสร้างวลีว่า ไม่น่าจะ...
ไม่น่าจะ... ช่วยเน้นย้ำให้เข้าใจถึงสภาพแม่น้ำลำคลองในปัจจุบันที่ไม่ใสสะอาดดังเช่นในอดีต ที่
สามารถให้สอยดื่มกินน้ำในแม่น้ำลำคลองได้อย่างสะดวก ผิดกับในปัจจุบันที่แม้แต่จะใช้อาบใช้
ว่ายน้ำก็ยังไม่น่าจะทำ เพราะสภาพแม่น้ำลำคลองไม่ใสสะอาดเช่นในอดีต

เมื่อกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของคนในสังคม ในด้านสาธารณสุขโรคเรื่องการ
ประปาในอดีตที่เกิดมีขึ้นใหม่ ๆ

เมื่อแรกมีการประปา ซึ่งก็สูบน้ำขึ้นมาจากแม่น้ำเช่นเดียวกัน ไม่มี

กรองมีเกรอะ ไม่มีใส่คลอรีน เพื่อฆ่าเชื้อโรค

(พื้นความหลังเล่ม ๑ : ๑๒๙)

เมื่อท่านกล่าวว่า ไม่มีกรองมีเกรอะ ไม่มีใส่คลอรีน ด้วยการซ้ำโครงสร้างวลีว่า ไม่มี...ไม่มี... ช่วยเน้นย้ำความที่ต้องการกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เน้นย้ำให้เข้าใจถึงสภาพน้ำประปาในอดีตที่มีสภาพเช่นเดียวกับน้ำในแม่น้ำที่สูบขึ้นมาได้อย่างดีคือ ไม่มีการกรอง ไม่มีการใส่คลอรีน เพื่อฆ่าเชื้อโรคแต่อย่างไร แต่จะสูบน้ำจากแม่น้ำขึ้นมาแล้วส่งต่อไปยังบ้านเรือนเลยทีเดียว เพราะในอดีตการประปานั้น มีข้อดีคือความสะดวกในการส่งต่อไปยังบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากแม่น้ำ ล้ำคล่องเพียงเท่านั้น

เมื่อกล่าวถึงทางเดินละแวกบ้านสวน บริเวณถนนสุรวงศ์

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น มีคนมาอาศัยอยู่มาก ที่ดินก็มีราคาถีบสูงขึ้นกว่าก่อนมาก ถ้าตอนใดเป็นที่มีความเจริญมาก ตอนนั้นเจ้าของก็กันรั้วเป็นส่วนสัดส่วนยื่นออกมาถึงทางเดิน เพราะถือว่าเป็นที่เดิมของตนมาก่อนซึ่งสะดวกให้เป็นทางเดินสาธารณะ เมื่อเป็นเช่นนี้ทางเดินสาธารณะจึงเหลือเพียงเดินหลีกกันได้เท่านั้น สองข้างทางเดินซึ่งเคยเหลืออยู่ก็ไม่มีอีกต่อไป ถ้าที่ตอนไหนที่เจ้าของเดิมรुक้าออกมาปลูกเป็นตึกแถว ก็ทำให้ทางเดินที่เคยเดินกันมาแต่เดิมแคบไป เห็นเป็นช่องเป็นช่องมากกว่าทางเดินธรรมดาที่ในเรียกในสวน

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๐)

การซ้ำโครงสร้างประโยค ด้วย ถ้า...ก็ ช่วยเน้นย้ำความในประโยคอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อกล่าวถึงสภาพบ้านเมือง ทางเดินบริเวณบ้านสวนของอาท่านบริเวณถนนสุรวงศ์ เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญมากขึ้นได้อย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าความทั้งสองประโยคที่กล่าวถึงช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบเหตุที่ทำให้ทางเดินบริเวณบ้านสวนแคบลงไปจากอดีตได้อย่างชัดเจนคือ ที่ตอนใดมีความเจริญมาก เจ้าของก็จะกันรั้วยื่นออกมาถึงทางเดินทำให้ทางเดินสาธารณะแคบลงไปเหลือเพียงเดินหลีกกันได้เท่านั้น หรือที่ตอนไหนเจ้าของที่รुक้าออกมาปลูกเป็นตึกแถว ทำให้ทางเดินในบริเวณนั้นแคบลงไปกว่าแต่ก่อน

เมื่อกล่าวถึงการแสดงมหรสพในโรงบ่อนในแต่ละแห่ง

ถ้าโรงบ่อนใดตั้งอยู่ในทำเลมีคนจีนมาก เช่น โรงบ่อนบางรักก็มีจ้าวให้ดู
ถ้าตั้งอยู่ในย่านมีคนไทยมาก เช่นโรงบ่อนบ้านทวายก็มักมีละครรำบ้างแคว่ลาว
 บ้าง เพลงปรบไถ้ให้ดู

(พื้นความหลังเล่ม ๑ : ๑๐๖)

จะเห็นได้ว่า การซ้ำโครงสร้างประโยคว่า ถ้าตั้งอยู่ใน...มีคน...ก็มี... ช่วยเน้นย้ำความที่ ต้องการกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เสริมให้ความที่ ต้องการกล่าวมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ทราบ เรื่องราวเมื่อกล่าวถึง การแสดงที่มีอยู่ในโรงบ่อนและแห่งได้อย่างชัดเจนคือ ถ้าเป็นโรงบ่อนที่อยู่ใน ย่าน มีคนจีนมาก ก็จะมีจ้าวให้ดู ส่วนโรงบ่อนที่ตั้งอยู่ในย่านที่มีคนไทยมาก ก็จะมีละครรำ แคว่ลาว และเพลงปรบไถ้ให้ดู โรงบ่อนแต่ละแห่งจะมีการแสดงอะไรขึ้นอยู่กับคนที่เข้ามาเล่นการพนันในโรง บ่อนนั้น การมีมหรสพแสดงบริเวณโรงบ่อนก็เพื่อดึงดูดให้คนไปเที่ยวโรงบ่อนกันมาก ๆ

จากการศึกษาประโยคยาวที่ซ้ำโครงสร้างของวลีหรือประโยค จะเห็นได้ว่านอกจากจะใช้ ประโยคลักษณะนี้เพื่อช่วยเน้นย้ำให้ความที่กล่าวโดดเด่นชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยเน้นย้ำเนื้อหาที่ กล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น ไม่มี...ไม่มี ไม่น่าจะ...ไม่น่าจะ ก็ไม่ ...ก็ไม่มี... ก็ไม่ เป็นต้น และ ยังช่วยให้ประโยคที่กล่าวมีความเป็นระเบียบ จากการลำดับความที่เกี่ยวของต่อเนื่องสัมพันธ์กัน แสดงความเป็นเหตุเป็นผลเช่น ถ้าตั้งอยู่ใน...มีคน...ก็มี... ถ้า...ก็ เป็นต้น

เสฐียรโกเศศเป็นนักปราชญ์ผู้มีความรอบรู้หลากหลายสาขา และเป็นผู้ที่มีความสนใจ ศึกษาความรู้ด้านสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งความรู้ด้านมานุษยวิทยา นิรุกติศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างมากมาย เป็นคนที่มี นิสัยช่างสังเกตมาตั้งแต่ในวัยเด็ก พัฒนามาเป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวท่านเองอย่าง ไม่มีสิ้นสุด ทั้งการอ่านหนังสือ สอบถามบุคคล ช่วยให้ความรู้ที่ท่านได้รับมานั้น เป็นความรู้ที่ผู้อื่น สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าอ้างอิงความรู้ทางด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ ความรู้ เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และวรรณกรรม ได้ และเพื่อให้ความรู้ของท่านนั้นได้เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้อื่น เสฐียรโกเศศจะ ให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่ท่านสนใจศึกษา โดยเขียนถ่ายทอดความรู้ลงในหนังสือเล่มต่าง ๆ รวมทั้งใน เรื่อง พื้นความหลัง นี้ด้วย และด้วยความเป็นครูเมื่อท่านเขียนให้ความรู้เรื่องอะไรท่านก็จะใช้ ภาษาในการเขียนบรรยายและอธิบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ภาษาในการถ่ายทอดความรู้

ให้ผู้อ่านได้รับความรู้อย่างกระจ่างแจ้งชัดเจน ด้วยการใช้คำซ้อน คำนวน และภาพพจน์ ช่วย
ให้เรื่อง **พื้นความหลัง** มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะพบได้ว่า การใช้คำซ้อน การใช้สำนวน และการใช้
ประโยคยาวเป็นลักษณะเด่นของการใช้ภาษาของเสฐียรโกเศศ ช่วยให้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ
ทั้งความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ ความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อ
สถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และวรรณกรรม ได้อย่างชัดเจน

การใช้คำซ้อนเป็นลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในเรื่อง **พื้นความหลัง** เพราะคำซ้อนที่
เสฐียรโกเศศใช้นั้นจะใช้ได้เหมาะสมกับบริบท เป็นคำซ้อนที่แสดงกริยาอาการสื่อภาพกริยาอาการ
ที่ต่อเนื่องกัน แสดงสภาพเรียบร้อย รกรงรัง สวย ไม่เรียบ เก่า แสดงรูปร่างลักษณะ และขนาด
ใหญ่โต คดเคี้ยว อรชรอ่อนแอั้น แสดงความรู้สึกเกลียดกลัว ขยะแขยง วิตกกังวล กระจวนกระจวาย
ใจ ตื่นเต้นดีใจ เบิกบานใจ กล่าวคือ เมื่อท่านต้องการให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ เช่น ต้องการสื่อภาพ
กริยาอาการของนายวีเด็กเป่าที่ **อุบอิบนานี้วักควมวดตะกุกตะกัก** หรือเมื่อต้องการบรรยาย
ถึงประสบการณ์ที่เคยพบเห็นขนาดของอวัยวะของผู้ที่เป็นโรคผู้หญิงที่มีขนาดใหญ่โตกว่าคน
ปรกติว่า **บวมโตบานตะไท เบื่อเร่อ-เบือร่า** หรือแสดงอารมณ์ความรู้สึกเกลียดกลัวว่า
ขยะแขยงเกลียดกลัว หรือสื่อถึงลักษณะนิสัยของท่านในวัยเด็กว่า **เกกมะเหรกเกเร** เป็นต้น
ช่วยให้อ่านเข้าใจความที่กล่าวได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากคำซ้อนเป็นการนำคำที่มี
ความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาซ้อนกัน ช่วยเน้นย้ำความหมายและขยายความที่กล่าว
ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเมื่อเสฐียรโกเศศใช้คำหลาย ๆ คำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือ
คล้ายคลึงกันมาวางเรียงใกล้กันก็จะยังช่วยสื่อความหมาย และให้อ่านเห็นภาพกริยาอาการที่
ต่อเนื่อง ภาพสภาพ ภาพรูปร่างลักษณะ ขนาด และสื่อความถึงลักษณะนิสัย และอารมณ์
ความรู้สึกได้มากยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องอธิบายความมากแต่ผู้อ่านสามารถเข้าใจภาพและความหมายที่
ต้องการสื่อได้ชัดเจนเป็นอย่างดี

การใช้สำนวนเป็นลักษณะเด่นของการใช้ภาษาเพื่อความชัดเจนอีกประการหนึ่งของเสฐียร
โกเศศ สำนวนที่ท่านเลือกใช้เป็นสำนวนทั่วไปที่คนเข้าใจความหมายและรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี
เมื่อกล่าวถึงสำนวนนั้น ๆ ผู้อ่านจะเห็นภาพได้อย่างชัดเจน และเข้าใจความที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้
ทันที บางครั้งเป็นสำนวนที่มีที่มาจากวรรณคดี (รามเกียรติ์) ถ้าเป็นสำนวนที่ยาก สำนวนเก่า หรือ
ผู้อ่านไม่คุ้นเคย ท่านก็จะอธิบายความหมายของสำนวนนั้นประกอบไปด้วย ทำให้อ่านเข้าใจ

ใจความที่กล่าวได้เป็นอย่างดี ส่วนที่ท่านใช้ทั้งส่วนทั่วไป ส่วนจากวรรณคดี และ ส่วนนวนิยายหรือส่วนเก่าเหล่านี้จะช่วยเน้นย้ำ ขยายความ และสรุปความให้ผู้อ่าน เข้าใจความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และวรรณกรรมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะเห็นได้ว่าบางครั้งที่ท่านเลือกใช้หลาย ๆ ส่วนในย่อหน้าเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำความ ส่วนที่ท่านเลือกใช้จะเหมาะกับบริบท เพราะท่านมีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับส่วนนั้น จึงทำให้นิยายชัดเจนและเข้าใจง่าย ส่วนที่ท่านใช้จึงเป็นแบบอย่างแก่ชนรุ่นหลังได้ดี

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าท่านจะใช้ประโยคยาว ทั้งประโยคยาวที่มีการใช้คำเชื่อม ประโยคยาวขนานความ และประโยคยาวซ้ำโครงสร้าง เมื่อให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้ง ชีวิตประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ฯลฯ เพื่อให้ความรู้ที่ท่านถ่ายทอดมีความกระจ่างแจ้งชัดเจนยิ่งขึ้น เสฐียรโกเศศจึงเลือกใช้ประโยคยาว เพื่อให้ความที่กล่าวนั้นสมบูรณ์ ท่านใช้ประโยคยาวที่มีการใช้คำเชื่อมโยงความช่วยเชื่อมโยงความในบริบทให้สัมพันธ์กัน เพื่ออธิบายความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นให้ชัดเจน คำเชื่อมที่ใช้เชื่อมโยงข้อความช่วยลำดับความในประโยคให้เป็นระบบระเบียบ ไม่ทำให้ผู้อ่านสับสน แสดงความเป็นเหตุเป็นผล ช่วยสรุปความที่ต้องการกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงทำให้อ่านไม่สับสน สามารถเข้าใจความที่กล่าวได้อย่างถูกต้องชัดเจน

นอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้ประโยคยาวที่มีการใช้คำเชื่อมเพื่อบอกเนื้อความ บอกจุดมุ่งหมาย บอกเหตุ บอกผล บอกเวลา บอกการจำกัด บอกความให้เลือกเอา บอกการเปรียบเทียบบอกความคล้ายตามแล้ว ยังมีการใช้ประโยคยาวขนานความ และยังใช้ประโยคยาวที่ซ้ำโครงสร้าง เพื่อช่วยเน้นย้ำความคิด กริยาอาการ และเหตุการณ์ให้โดดเด่นชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากการใช้ประโยคยาวที่มีคำเชื่อมขนานความ และประโยคยาวที่ซ้ำโครงสร้าง จะช่วยให้ประโยคที่กล่าวมีความชัดเจนแล้ว ยังก่อให้เกิดเสียงสมดุลกัน จากจังหวะของคำเชื่อมขนานความ และการซ้ำโครงสร้างของวลีหรือประโยค สร้างความไพเราะให้กับเนื้อหาที่อ่านได้อย่างดียิ่ง

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าด้วยความเป็นนักปราชญ์ เสฐียรโกเศศจึงศึกษาหาความรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยความเป็นคนช่างสังเกต ช่างจดจำ ท่านจึงสามารถจดจำเรื่องราวที่เคยพบเห็นตั้งแต่วัยเด็ก และเหตุการณ์ในช่วงชีวิตของท่าน ทั้งสภาพบ้านเมือง และสภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปได้มาก และด้วยความเป็นครูจึงทำให้ท่านต้องการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ และคนทั่วไป ท่านจึงถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์ของท่านและจากการ

ค้นคว้ามาเป็นเรื่อง **พื้นความหลัง** เสฐียรโกเศศเป็นผู้ที่มีมีความสามารถด้านการใช้ภาษาทั้งการใช้คำซ้อน สำนวน ประโยคยาว จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ ความรู้เกี่ยวกับบุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกเหนือจากความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อความชัดเจนแล้ว เสฐียรโกเศศยังใช้ภาษาที่ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านอีกด้วยด้วยการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน ภาษาที่มีเสียงสัมผัสและจังหวะ และใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้ ช่วยให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลินสนุกสนาน ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการให้ภาษาที่ให้ความเพลิดเพลินอย่างละเอียดในบทต่อไป